

Dna-bevisets vægt i straffesager - en analyse i lyset af den fri bevisbedømmelse

Udarbejdet af:

Amalia Winther Lauritsen

Studienummer: 20195046

Antal anslag:

110.408

Vejleder:

Fenella Billing

Indleveringsdato:

15. Maj 2025

Titelblad

Juridisk Institut
Aalborg Universitet

Specialets titel:

Dna-bevisets vægt i straffesager - en analyse i lyset af den fri bevisbedømmelse

Specialets titel på engelsk:

The Evidential Weight of Dna in Criminal Cases – An Analysis in Light of the Principle of Free Evaluation of Evidence

Periode:

Forårssemesteret 2025

Omfang:

Anslag i alt: 110.408

Forfatter:

Amalia Winther Lauritsen

Studienummer: 20195046

Vejleder:

Fenella Billing

Afleveringsdato:

15. maj 2025

Abstract

The purpose of this thesis is to examine and analyze the evidentiary weight assigned to dna evidence in criminal proceedings, especially considering the principle of free evaluation of evidence. In addition, the thesis assesses whether the use of dna as evidence raises concern regarding the protection of both legal safeguards and the individual rights.

Initially the thesis outlines key concepts for understanding the analysis, including foundational principles such as the doctrine of free evaluation of evidence, as stipulated in Section 880, second sentence of the Danish Administration of Justice Act. According to this, the court is not bound by statutory rules when assessing the weight of evidence. Therefore, it is within the court's authority to determine the extent on how dna evidence should influence the judgment.

Thereafter, the thesis will conduct an analysis of case law, from which it is established that dna is commonly considered as strong evidence. Nevertheless, the analysis of case law indicates that dna evidence cannot stand alone. There is a noticeable tendency, especially in the High Courts, to support dna evidence with prior odds. In contrast, The District Courts sometimes leave out these supporting evaluations, which resulted in acquittals that was later overturned on appeal. Besides, courts consider the connection between the supposed offence and the dna trace, where the defendant's explanation often has a crucial role in the assessment of the evidential value of the dna evidence.

dna evidence is usually presented in a dna report, indicating a likelihood ratio. The thesis proves that courts may misinterpret the scientific significance of the likelihood ratio. There have been observed two types of fallacies: The prosecutor's fallacy and the defense attorney's fallacy. These misinterpretations make up a legal safeguard concern, as they bring the risk that dna evidence can be both over- and undervalued, which could lead to wrongful convictions and acquittals.

The thesis argues that it does not form a reversal of burden of proof if the court adds weight to the defendant's lack of a plausible explanation for the presence of their dna. Such an explanation is justified based on the remaining evidence. It is crucial the absence of an explanation from the defendant is neither the decisive piece of evidence nor the sole in the case. If this requirement is met, the

evidentiary reasoning does not raise any concerns. This conclusion is also supported by jurisprudence from the European Court of Human Rights, which is integrated as an interpretive source.

Lastly, the thesis highlights that dna evidence can be affected by different factors that can ultimately undermine its reliability, such as secondary transfer and contamination. Regarding the legal certainty, it is essential that dna evidence must be evaluated in conjunction with the other circumstances in the case, and that the court considers the potential for both secondary transfer and contamination.

Indholdsfortegnelse

KAPITEL 1. INTRODUKTION TIL SPECIALET	7
1.1. INDLEDNING	7
1.2. PROBLEMFORMULERING OG AFHANDLINGENS STRUKTUR.....	8
1.3. AFGRÆNSNING	8
1.4. METODE	9
KAPITEL 2. DNA-BEVISET.....	11
2.1. DNA.....	11
2.2. DNA-PROFIL	12
2.2.1. Blandings dna-profil og partiel dna-profil.....	13
2.3. DNA-ERKLÆRING	14
2.4. LIKELIHOOD-KVOTIENT.....	14
2.5. FORHÅNDSODDS.....	15
KAPITEL 3. DEN RETLIGE RAMME FOR DNA-BEVISET	16
3.1. UDTAGNING AF BIOLOGISK MATERIALE EFTER RETSPLEJELOVEN	16
3.2. DET CENTRALE DNA-PROFILREGISTER	17
KAPITEL 4. DEN RETLIGE RAMME FOR BEVISFØRELSE	18
4.1. BEVISBYRDE OG PRINCIPPET IN DUBIO PRO REO	18
4.2. BEVISFØRELSE.....	19
4.3. BEVISBEDØMMELSE	20
KAPITEL 5. RETSPRAKSIS OM DEN BEVISMÆSSIGE VÆGT AF DNA-BEVISET.....	21
5.1. DNA ALENE	21
5.1.1. U 2010.82 VLD.....	21
5.1.2. TjK 2022.310 ØLD	23
5.1.3. Sammenfatning	24
5.2. DNA OG ØVRIGE OMSTÆNDIGHEDER	25
5.2.1. U 2011.25 VLD.....	25
5.2.2. TjK 2016.592/2 ØLD	27
5.2.3. TjK 2017.341 ØLD	29
5.2.4. Sagsnr. 42/2024.....	30
5.2.4. Sammenfatning	33
5.3. DNA OG ØVRIGE OMSTÆNDIGHEDER, HERUNDER TILTALTES (MANGLENDE) FORKLARING	35
5.3.1. U 2010.3087 VLD.....	35
5.3.2. TjK 2019.260/2 ØLD	36
5.3.3. TjK 2019.1160 ØLD	38

5.3.4. Sagsnr. SS 1-6384/2024.....	39
5.3.5. Sammenfatning	41
5.4. DELKONKLUSION	42
KAPITEL 6. RETSSIKKERHEDSMÆSSIGE OVERVEJELSER	43
6.1. DET NATURVIDENSKABELIGE SANDSYNLIGHEDSBEGREB.....	43
6.2. OMVENDT BEVISBYRDE?	46
6.3. FAKTORER DER KAN PÅVIRKE DNA-BEVISET	48
6.3.1. Sekundært overført dna	48
6.3.2. Kontaminering.....	51
KAPITEL 7. KONKLUSION	52
LITTERATURFORTEGNELSE	55
LOVGIVNING OG FORARBEJDER.....	55
RETSPRAKSIS.....	55
JURIDISK LITTERATUR	56
ARTIKLER.....	56
INTERNETKILDER	56
ANDRE KILDER.....	57

Kapitel 1. Introduktion til specialet

1.1. Indledning

I takt med den teknologiske udvikling er der sket en udvikling i de beviser, som forelægges domstolene i straffesager. Den teknologiske udvikling har medført, at tekniske beviser oftest er opført i anklagemyndighedens bevisfortegnelse.¹ Det er en generel opfattelse, at sådanne beviser har en høj bevisværdi, fordi de opfattes som både objektive og håndgribelige.² Tekniske beviser omfatter blandt andet dna-beviser, som fremlægges gennem sagkyndige erklæringer, der er udarbejdet af Retsgenetisk Afdeling ved Københavns Universitet. Dna-erklæringen indeholder en undersøgelse af, hvorvidt der er dna-profilsammenfald mellem dna-profilerne for et spor indsamlet fra eksempelvis et gerningssted og den tiltalte. Såfremt der er dna-profilsammenfald beregnes en likelihood-kvotient.³ Likelihood-kvotienten angiver, hvor mange gange mere sandsynligt det er at observere dna-profilerne, hvis sporet stammer fra en bestemt person, end hvis sporet stammer fra en tilfældig anden person i den danske befolkning. Retsgenetisk Afdeling har valgt at anvende en likelihood-kvotient-grænse på 1.000.000, for at hindre, at dna-beviset overvurderes.⁴ Vurderingen beror dog på domstolenes fri bevisbedømmelse. Det er således op til retten at vurdere, hvordan og med hvilken vægt dna-beviset skal indgå i rettens afgørelse.⁵ En høj likelihood-kvotient er et stærkt indicie på, at den pågældende person har været på gerningsstedet. Et match er imidlertid ikke ensbetydende med, at den pågældende person er ophavsmand til det biologiske spor.⁶ I vurderingen af dna-beviset er det vigtigt at have for øje, at et biologisk spor kan påvirkes af en række faktorer, som det blev pointeret af retsgenetiker, ph.d., Frederik Torp Petersen i TfK 2017.341 ØLD:

De udtaler sig ikke om, hvorvidt dna er afsat af tiltalte, men med hvilken sandsynlighed dna-profilen stammer fra tiltalte.⁷

¹ Jochimsen, Jørgen, m.fl. (2025). *"Bevisførelse i retssager – oversigt over regler og afgørelser i borgerlige retssager og i straffesager"*, 2. udgave, s. 407

² REU, alm. del, bilag 190: *Det Uafhængige Tilsyn med Bevismidler. Årsberetning 2024*

³ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.7. Dna-erklæringen

⁴ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.4. Likelihood-kvotient

⁵ Dommeridag.dk. *Den fri bevisbedømmelse*

⁶ Jochimsen, Jørgen, m.fl. (2025). *"Bevisførelse i retssager – oversigt over regler og afgørelser i borgerlige retssager og i straffesager"*, 2. udgave, s. 412

⁷ TfK 2017.341 ØLD, Østre Landsrets dom af 17. januar 2017, s. 7

Det aktualiserer spørgsmålet om, hvordan domstolene vægter dna-beviset i straffesager, herunder om retten i overensstemmelse med princippet om fri bevisbedømmelse, i den enkelte sag forholder sig til, hvilken bevisværdi dna-beviset har i forhold til skyldsspørgsmålet. Et yderligere fokusområde i dette speciale er, om brugen af dna, som bevis, giver anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser.

1.2. Problemformulering og afhandlingens struktur

Afhandlingen tilstræber at besvare nedenstående problemformulering:

Hvilken vægt tillægger domstolene dna-beviset i straffesager, særligt i lyset af den fri bevisbedømmelse, og hvilke retssikkerhedsmæssige overvejelser rejser denne form for bevis?

Specialet er opdelt i 7 kapitler. I kapitel 1 introduceres og afgrænses specialets problemfelt, hvor der gives en beskrivelse af specialets struktur og metode. I kapitel 2 gives en grundlæggende gennemgang af centrale begreber. Herunder forklares, dna, dna-profiler og dna-erklæringer. Endvidere introduceres begreberne likelihood-kvotient og forhåndsodds, der har en vigtig rolle i vurderingen af dna-bevisets styrke. I kapitel 3 beskrives den retlige ramme for udtagelse af biologisk materiale. Desuden vil der være en kort introduktion af Det Centrale Dna-Profilregister, herunder betingelserne for at opbevare dna-profiler. I kapitel 4 beskrives den retlige ramme for bevisførelsen. I kapitel 5 analyseres retspraksis med henblik på at belyse, hvilken vægt domstolene tillægger dna-beviser i straffesager. I kapitel 6 behandles en række retssikkerhedsmæssige overvejelser, som udspringer af den analyse, der er præsenteret i det foregående kapitel. Endelig konkluderes i kapitel 7 på specialets problemformulering.

1.3. Afgrænsning

Afhandlingen har til formål at klarlægge, hvilken bevisværdi domstolene tillægger dna-beviset i forhold til skyldsspørgsmålet, navnlig i lyset af den fri bevisbedømmelse. Specialet vil derfor redegøre for straffeprocessuelle grundprincipper. Det er imidlertid ikke formålet at give en fuldstændig fremstilling heraf, men alene en redegørelse for de straffeprocessuelle grundprincipper, der relaterer sig

til beviser, idet de kan have en væsentlig indflydelse på, hvordan domstolene tillægger dna-beviset vægt.

Afhandlingen tager afsæt i en juridisk problemstilling og vil derfor ikke foretaget en nærmere gennemgang af de naturvidenskabelige aspekter ved dna, herunder dna-analysen og dens videnskabelige validitet. Et vist naturvidenskabeligt afsæt vil dog blive inddraget, da det er nødvendigt for at kunne forstå dna-beviset, herunder dets beviskraft.

Afhandlingen vil løbende inddrage retspraksis. I afhandlingens analyse er der inddraget retspraksis fra perioden 2010 og frem. Baggrunden herfor er, at afhandlingen forsøger at belyse, hvilken bevisværdi domstolene tillægger dna-beviset i nutidige straffesager. Det har derfor været nødvendigt at se på domstolenes aktuelle praksis, hvor dna indgår som bevis. Desuden blev der årene efter 2010 besluttet en udvidelse med hensyn til antallet af genetiske markører, der analyseres ved oprettelse af en dna-profil.⁸ Perioden er således tillige valgt med henblik på, at kunne belyse, om dette havde en påvirkning på domstolenes vægtning af dna-beviset. Da fokus er rettet mod anvendelsen af dna, som bevismiddel i den danske straffeprocess, vil praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter EMD) ikke være genstand for selvstændig analyse. Praksis fra EMD vil derimod blive anvendt som fortolkningsbidrag i det underafsnit om retssikkerhedsmæssige overvejelser, der vedrører omvendt bevisbyrde.

I det underafsnit om retssikkerhedsmæssige overvejelser, der vedrører faktorer, som kan påvirke dna-beviset, er der afgrænset til de faktorer, der er udledt af den forudgående analyse. Denne afgrænsning skal således ikke forstås som udtryk for en udtømmende opregning af mulige faktorer.

1.4. Metode

Til besvarelse af afhandlingens problemformulering anvendes den retsdogmatiske metode, der har til formål at fastlægge gældende ret – de lege lata, ved at beskrive og analysere relevante retskilder.⁹ I nærværende afhandling anvendes den retsdogmatiske metode til at belyse, hvilken bevisværdi

⁸ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.3.1. Antallet af dna-systemer

⁹ Munk-Hansen, Carsten (2021). *”Den juridiske løsning – Introduktion til den juridiske metode”*, 2. udgave, s. 14 og 91

domstolene tillægger dna-beviset i forhold til skyldspørgsmålet, samt hvilke retssikkerhedsmæssige overvejelser, der kan opstå i forbindelse med brugen af dna-beviser.

I afhandlingen er traditionelle retskilder som loven og retspraksis anvendt.¹⁰ Loven er øverst i retskildehierarkiet og har således forrang for andre retskilder.¹¹ Da afhandlingen fokuserer på dna-beviser i dansk straffeprocess, vil problemformuleringen blive besvaret ved inddragelse af retsplejeloven, idet de straffeprocessuelle regler er samlet deri. Desuden vil Lov om Det Centrale Dna-profilregister og Det Centrale Fingeraftryksregister bliver introduceret. Loven vil imidlertid blive inddraget i et begrænset omfang med henblik på at give et overblik over den retlige ramme for dna-beviser.

Baggrunden for, at retspraksis udgør en retskilde, er baseret på en lighedsideologi – Lige skal behandles lige.¹² Domstolenes virksomhed er retsskabende og lovfortolkende.¹³ Retsspraksis har i afhandlingen en fremtrædende rolle, idet retspraksis analyseres med henblik på at belyse, hvilken vægt domstolene tillægger dna som bevis i straffesager. Retsspraksis inddrages desuden i forbindelse med de retssikkerhedsmæssige overvejelser, der knytter sig til anvendelsen af dna som bevismateriale. Afhandlingen har taget udgangspunkt i retspraksis, der er tilgængelig på Karnov, samt Domsdatabasen. Det bemærkes, at der i sag 42/2024, også kendt som Korsør-sagen, er censurerede dele. Den tilgængelige del blev imidlertid vurderet at være tilstrækkelig til analysens formål, hvorfor der ikke er søgt om aktindsigt. Der er imidlertid søgt aktindsigt i U 2000.2405 H, også kendt som Susan-sagen, der tiltrak sig betydelig opmærksomhed ved at være den første sag i Danmark, der næsten udelukkende byggede på anvendelse af genetiske analyser.¹⁴ Adgang til sagen har imidlertid ikke været mulig som følge af Rigsarkivets lange sagsbehandlingstid.¹⁵

Desuden inddrages Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (herefter EMRK) i afhandlingen. EMRK blev ratificeret af Danmark i 1953, og blev ved lov nr. 285 af 29. april 1992 inkorporeret i dansk ret.¹⁶ Det bemærkes, at konventionen ikke er inkorporeret i dansk ret på grundlovsniveau, hvorfor grundloven har forrang ved modstrid med EMRK. EMRK har imidlertid forrang for anden

¹⁰ Munk-Hansen, Carsten (2021). *"Den juridiske løsning – Introduktion til den juridiske metode"*, 2. udgave, s. 9

¹¹ Munk-Hansen, Carsten (2021). *"Den juridiske løsning – Introduktion til den juridiske metode"*, 2. udgave, s. 17 og 23

¹² Munk-Hansen, Carsten (2018). *"Retsvidenskabsteori"*, 2. udgave, s. 315

¹³ Munk-Hansen, Carsten (2021). *"Den juridiske løsning – Introduktion til den juridiske metode"*, 2. udgave, s. 65

¹⁴ Blume, Peter, m.fl. (2018). *"Ret, privatliv og teknologi"*, 4. udgave, s. 228

¹⁵ Ansøgt om aktindsigt den 09.02.2025

¹⁶ Elo Rytter, Jens (2019). *"Individets grundlæggende rettigheder"*, 3. udgave, s. 54

modstridende lovgivning. Forudsat at lovgivere i Danmark ikke har tilkendegivet et ønske om at fravige EMRK.¹⁷ Det bemærkes, at konventionen inddrages i begrænset omfang i forbindelse med underafsnittet til de retssikkerhedsmæssige overvejelser, der vedrører bevisbyrdereglerne. I den forbindelse inddrages også praksis fra EMD herunder som fortolkningsbidrag. Det bemærkes i øvrigt, at der er en herskende opfattelse af, at inkorporeringen omfattede EMRK med det indhold, der til enhver tid følger af EMDs praksis. Det betyder, at også en efterfølgende EMD-praksis går forud for modstridende dansk lovgivning.¹⁸

Som supplement til de anvendte retskilder, vil afhandlingen inddrage relevant retslitteratur. Juridisk litteratur udgør ikke en retskilde, idet forfatteren ikke besidder den fornødne legitimitet til at fastlægge gældende ret.¹⁹ Der vil derfor blive anvendt en kildekritisk tilgang til materialet. Juridisk litteratur vil navnlig blive anvendt til begrebsfastsættelse, men vil også inddrages som led i den juridiske argumentation.

Kapitel 2. Dna-beviset

I det følgende behandles centrale begreber såsom dna, dna-profiler og dna-erklæringer. Ydermere er det formålet med kapitlet at gennemgå likelihood-kvotienter og forhåndsodds, som spiller en central rolle i vurderingen af, hvor stærkt et dna-bevis er. Disse begreber er afgørende for at forstå den statistiske sandsynlighedsberegning, som angives i dna-erklæringer og for at kunne vurdere, hvilken bevismæssig vægt dna-beviset bør tillægges i en straffesag.

2.1. Dna

Dna, der er en forkortelse for deoxyribonukleinsyre, er et makromolekyle, som bærer arvematerialet, der findes i alle kroppens kerneholdige celler. Disse celler findes i biologisk materiale som for eksempel spyt, blod og sæd.²⁰ Ca. 99,9 procent af menneskets dna er identisk og kendetegner menneskearten. Det er den resterende andel, der indeholder de genetiske variationer, som adskiller hvert

¹⁷ Elo Rytter, Jens (2019). *"Individets grundlæggende rettigheder"*, 3. udgave, s. 56f

¹⁸ Elo Rytter, Jens (2019). *"Individets grundlæggende rettigheder"*, 3. udgave, s. 57

¹⁹ Munk-Hansen, Carsten (2021). *"Den juridiske løsning – Introduktion til den juridiske metode"*, 2. udgave, s. 80

²⁰ Nielsen, Oluf, m.fl. (2016). *"Biokemi og genetik"*, 6. udgave, s. 355ff

individ.²¹ Enæggede tvillinger udgør dog en undtagelse, idet de som udgangspunkt har samme dna-sammensætning.²² Biologiske spor, hvorfra den individuelle dna-sammensætning kan udvindes, kan i forbindelse med en lovovertrædelse utilsigtet være overført til genstande på gerningsstedet. På baggrund heraf kan der dannes dna-profiler, som inden for retsgenetikken betegnes som et genetisk fingeraftryk.²³ Dna-profiler gør det muligt at identificere personer med høj præcision, hvilket gør dna særligt velegnet som bevismiddel i straffesager.

2.2. Dna-profil

Dna-profiler kan inddeles i to kategorier; dna-personprofiler og dna-sporprofiler. En dna-personprofil er udledt af biologisk materiale, der er udtaget af politiet som led i efterforskningen af en straffesag (herefter referenceprøver).²⁴ Dna-sporprofiler er derimod udarbejdet på baggrund af biologisk materiale, der er fundet på gerningssteder eller på effekter, personer eller steder med tilknytning til en lovovertrædelse (herefter sporprøver).²⁵

Retsgenetisk Afdeling udfører en STR-profilanalyse af de indsamlede spor- og referenceprøver. STR står for Short Tandem Repeat og er en undersøgelse af forskellige områder i dna'et (herefter dna-systemet), hvor den samme dna-sekvens bliver gentaget et variabelt antal gange.²⁶ Antallet af gentagelser danner grundlaget for dna-profilen. Retsgenetisk Afdeling har siden den 1. marts 2023 rutinemæssigt undersøgt 23 dna-systemer. Førhen foretog afdelingen undersøgelser af 16 dna-systemer. Fra november 2011 begyndte man at undersøge sporprøver ud fra 16 dna-systemer, mens referenceprøver først blev omfattet af denne praksis i juni 2012. Forud for disse datoer, hvilket vil sige perioden fra 2000 til oktober 2011, undersøgte man spor- og referenceprøver ud fra 10 dna-systemer.²⁷ Det bemærkes, at dna-profiler godt kan sammenlignes i tilfælde, hvor den ene er baseret på et større antal dna-systemer end den anden. Der kan dog naturligvis kun sammenlignes i de 10 eller 16 dna-systemer, som de to profiler har tilfælles.²⁸

²¹ Det Farmaceutiske Fakultet Københavns Universitet. *Lægemiddelforskning 2011*

²² Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.6. Nært beslægtede

²³ Larsen, Jakob Hans, m.fl. (2013). *Guide til dna som bevis*, s. 1

²⁴ L 2022-06-21 nr. 873: § 2, stk. 1

²⁵ L 2022-06-21 nr. 873: § 2, stk. 2

²⁶ Dom af 28.07.2024 med rettens sagsnummer 42/2024, s. 76

²⁷ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.3.1. Antallet af dna-systemer

²⁸ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.3.1. Antallet af dna-systemer

Som følge af overgangen til dna-analyser baseret på 23 dna-systemer i stedet for 16 dna-systemer, blev Rigsadvokatens retningslinjer om behandling af dna-beviset i straffesager revideret.²⁹ Det betyder, at en dna-personprofil baseret på enten 10 eller 16 dna-systemer skal opgraderes til 23 dna-systemer, såfremt den skal sammenlignes med en dna-sporprofil, der er baseret på 23 dna-systemer. Dette skal gennemføres, for så vidt det er muligt. Ovenstående gælder imidlertid ikke dna-sporprofiler, idet man af hensyn til senere efterforskning vil undgå at opbruge hele det tilgængelige dna-materiale.³⁰

En dna-profil kan ikke i sig selv fastslå, hvem der er den rette gerningsperson. En sammenligning mellem dna-profilen for et biologisk spor indsamlet på eksempelvis et gerningssted, og dna-profilen for en tiltalt eller fra dna-profilregisteret, kan derimod anvendes til at vurdere, om det er sandsynligt, at det biologiske materiale i et spor kommer fra den pågældende person. Dna-profilsammenfald vil være et indicie på, at sporet kommer fra den pågældende person. Er der derimod ikke dna-profilsammenfald, så kan den pågældende udelukkes som ophavsmand til sporet.³¹

2.2.1. Blandings dna-profil og partiel dna-profil

En blandings dna-profil er en dna-profil, der repræsenterer to eller flere personer. Det betyder, at flere personers genetiske markører er blandet sammen i prøven, idet man i analysen ser flere varianter af de genetiske markører end der er hos en enkelt individ. Det kan skyldes, at to eller flere personer har været i kontakt med den genstand, hvorfra dna-sporer er udtaget.³²

En partiel dna-profil forekommer, når det ikke har været muligt at finde alle dna-faktorerne inden for de 23 dna-systemer.³³ Det kan blandt andet skyldes degradering. Ved degradering forstås, at dna-molekylerne er blevet nedbrudt eller ødelagt, så kun nogle få områder kan aflæses.³⁴

²⁹ Nyhed fra Østre Landsret af 21.03.2023. *Ny undersøgelsesmetode til dna-analyser*

³⁰ Nyhed fra Østre Landsret af 21.03.2023. *Ny undersøgelsesmetode til dna-analyser*

³¹ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.3. Dna-profilanalyser

³² Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.4.1. Partiel dna-profil og blandings dna-profil

³³ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.4.1. Partiel dna-profil og blandings dna-profil

³⁴ Danmarks Nationalleksikon. *Degradere*

2.3. Dna-erklæring

Retsgenetisk Afdeling udarbejder på baggrund af resultatet af dna-profilanalysen en dna-erklæring. Dna-erklæringer udarbejdes til brug for straffesager, og skal inddrages i bevisvurderingen, på lige fod med de øvrige beviser. Det fremgår af dna-erklæringen, hvilken undersøgelsestype der er foretaget. Der kan både være tale om en dna-profilanalyse af eventuelle spor, en sammenligning af dna-profiler eller en kontrol af sammenfald af dna-profiler i dna-profilregisteret. Derudover vil konklusionen fremgå. Såfremt der er foretaget en dna-profilanalyse af eventuelle spor, vil der være en redegørelse for de undersøgelser og resultater, der er opnået. Sammenligningserklæringer indeholder oplysninger om, hvorvidt der er dna-profilsammenfald mellem dna-profilerne for et spor og en person. Erklæringen vil også angive likelihood-kvotienten, som omtales i afsnit 2.4. Det bemærkes, at erklæringen ikke indeholder en vurdering af bevisværdien, men alene angiver den beregnede likelihood-kvotient. Det skyldes blandt andet ”at undersøgelser har vist, at verbaliseringer i højere grad misforstås end de eksakte tal, når vægten af et bevis kommunikeres”.³⁵ Endvidere indeholder erklæringen en tabel over dna-profilerne.³⁶

2.4. Likelihood-kvotient

Når der er et sammenfald mellem dna-profilerne for et spor og en person, foretager Retsgenetisk Afdeling en beregning af, hvor sandsynligt det er, at sporprofilen kan stamme fra den pågældende person. Denne sandsynlighed udtrykkes med et tal kaldet likelihood-kvotienten.³⁷ Tallet udtrykker ”hvor mange gange mere sandsynligt det er at observere dna-profilerne, hvis sporet stammer fra en bestemt person, end hvis sporet stammer fra en tilfældig anden person”.³⁸ Likelihood-kvotienten beregnes ved at opstille to hypoteser. Den første hypotese kaldes anklagerens hypotese og antager, at sporet stammer fra den mistænkte person. Den anden hypotese, som kaldes forsvarerens hypotese, antager, at sporet stammer fra en tilfældig anden person. En likelihood-kvotient på over 1 betyder, at resultatet af dna-profilsammenligningen taler for, at det undersøgte dna-spor stammer fra den mistænkte person. Såfremt hypoteserne er lige sandsynlige, vil likelihood-kvotienten være på 1. Et sådant resultat kan ikke tillægges nogen særlig bevisværdi.³⁹

³⁵ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 5.1.1. Dna-erklæringer udfærdiget før den 21. maj 2024 og pkt. 5.1.2. Dna-erklæringer udfærdiget den 21. maj 2024 og fremefter

³⁶ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.7. Dna-erklæringer

³⁷ Baumbach, Trine, m.fl. (2022). Dna-beviset og dets betydning i straffesager (2022). Afsnit 3.4.1

³⁸ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.4. Likelihood-kvotient

³⁹ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.4. Likelihood-kvotient

Likelihood-kvotienten beregnes ud fra ”kendskab til hyppigheden af de påviste dna-faktorer i en given befolkningsgruppe”.⁴⁰ Dette betyder, at såfremt sporet med dna-materiale er indsamlet som led i en efterforskning af en lovovertrædelse begået i Danmark, vil Retsgenetisk Afdeling beregne likelihood-kvotienten ud fra kendskabet til hyppigheden af de undersøgte dna-faktorer i den danske befolkning. Det betyder også, at når det ikke positivt vides, om den mistænkte har en anden etnisk herkomst end dansk, så vil Retsgenetisk Afdeling lægge befolkningsgenetisk data for den danske befolkning til grund.⁴¹

Retsgenetisk Afdeling har valgt at anvende en likelihood-kvotient-grænse på 1.000.000, selv om likelihood-kvotienten oftest vil være betydelig højere. Grænsen anvendes for at undgå, at man overvurderer styrken af dna-beviset.⁴² Dette betyder, at der i en befolkning på 5 mio. indbyggere teoretisk vil være fire andre personer, der matcher sporet ved en tilfældighed. Der er imidlertid tale om teori, da det er usandsynligt, at hele den danske befolkning har de samme forhåndsodds som tiltalte.

Det bør bemærkes, at beregningen af likelihood-kvotient ikke gælder for personer, der er nært beslægtede. Det skyldes, at enæggede tvillinger som udgangspunkt har identiske dna-profiler. Tilsvarende er der en større sandsynlighed for identiske dna-profiler mellem forældre og børn samt biologiske søskende end mellem ubeslægtede personer.⁴³

2.5. Forhåndsodds

Selvom dansk straffeprocess bygger på princippet om fri bevisbedømmelse, så gælder der et grundlæggende princip om, at et bevis ikke kan stå alene.⁴⁴ I bevisvurderingen indgår likelihood-kvotientens størrelse, og den skal ses i sammenhæng med sagens øvrige omstændigheder. Jo lavere likelihood-kvotient er, desto flere øvrige omstændigheder skal tale for, at tiltalte rent faktisk er den person, der har afsat dna-sporet.⁴⁵ Forhåndsoddsene, som udtrykker den forudgående vurdering af sandsynligheden for henholdsvis skyld og uskyld, skal således inddrages i vurderingen. Hermed menes

⁴⁰ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.5. Befolkningsgruppe

⁴¹ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.5. Befolkningsgruppe

⁴² Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.4. Likelihood-kvotient

⁴³ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 2.2.6. Nært beslægtede

⁴⁴ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 4.1. Dna-erklæringens konklusion

⁴⁵ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 4.1. Dna-erklæringens konklusion

sandsynligheden for tiltaltes skyld, såfremt man ikke tager dna-beviset i betragtning. Ifølge Rigsadvokatmeddelelsen kan det eksempelvis være relevant at inddrage oplysninger om, hvorvidt gerningsstedet ligger i nærheden af tiltaltes bopæl eller om tiltalte har befundet sig i nærheden af gerningsstedet i umiddelbar tidsmæssig sammenhæng med gerningstidspunktet. Desuden kan det være relevant at inddrage oplysninger om, hvorvidt tiltalte forud for gerningstidspunktet har begået ligeartet kriminalitet, hvor der eventuelt anvendes samme modus. Det bør tillige inddrages om tiltalte har et alibi eller motiv. Det fremgår endvidere, at mistænktes personlige forhold, herunder køn, alder og signalment, bør inddrages i vurderingen.⁴⁶ Andre forhåndsodds kan imidlertid også inddrages, såsom om den mistænkte har en form for tilknytning til ofret eller gerningen.⁴⁷

Kapitel 3. Den retlige ramme for dna-beviset

3.1. Udtagning af biologisk materiale efter retsplejeloven

Retsplejelovens kapitel 72 indeholder bestemmelser om politiets adgang til at udtage biologisk materiale som led i en efterforskning. Loven sondrer mellem to former for legemsindgreb: legemsbesigtigelse og legemsundersøgelse. Denne opdeling er betinget af den intensitet, som indgrebet repræsenterer. Legemsundersøgelse omfatter blandt andet udtagelse af spyt- eller blodprøver eller andre tilsvarende prøver, jf. retsplejelovens § 792, stk. 1, nr. 2, der kan bruges til dna-analyse og efterfølgende danne en dna-profil.

Regelsættet varierer afhængigt af, om legemsundersøgelsen udføres over for sigtede eller ikke-sigtede. Betingelserne for at foretage legemsundersøgelse af en sigtet fremgår af retsplejelovens § 792 a, stk. 2. For så vidt angår kriminalitetskravet kræves efter stk. 2, nr. 1, at der er begrundet mistanke om, at den pågældende har gjort sig skyldig i en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, eller i en overtrædelse af straffelovens § 124, stk. 5 om ulovlig besiddelse og indsmugling af mobiltelefoner mv. i arresthuse eller lukkede fængsler, eller straffelovens § 249, 1. led om uagtsom grov legemsbeskadigelse. Mistankekravet er, at der skal være tale om begrundet mistanke. Endelig er indikationskravet, at indgrebet må antages at være af afgørende betydning for efterforskningen, jf. retsplejelovens § 792 a, stk. 2, nr. 2.

⁴⁶ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 4.2. Forhåndsodds

⁴⁷ Baumbach, T., m.fl. (2024) "*Straffeprocessens katekismus*", 2. udgave, s. 208

Bestemmelsen suppleres af retsplejelovens § 792 b, stk. 1, der nærmere regulerer, hvornår der er adgang til at udtage biologisk materiale med henblik på senere identifikation, når det ikke er af afgørende betydning for efterforskningen. Således indeholder bestemmelsen ikke et indikationskrav. Det fremgår af bestemmelsen, at det ved udtagelse af spyt- eller blodprøve er et krav, at den pågældende med rimelig grund er mistænkt for en lovovertrædelse, der efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, eller for en overtrædelse af straffelovens § 235, stk. 2 om børnepornografi.

Udgangspunktet er, at rettens kendelse er påkrævet, for at kunne gennemføre en legemsundersøgelse. Politiet har imidlertid kompetencen til at beslutte mindre indgribende legemsundersøgelser, det vil sige sikring af prøver fra legemets ydre, såsom negleskrab og hår og udtagelse af blodprøver, jf. retsplejelovens § 792 c, stk. 1 og 2. Endvidere indeholder retsplejelovens § 792 c, stk. 3, en *periculum in mora*-regel, hvorefter politiet kan træffe beslutning om indgrebet.

Såfremt den sigtede og dennes eventuelle beskikkede forsvarer skriftligt samtykker til, at politiet kan gennemføre en legemsundersøgelse, skal de materielle betingelser fortsat være til stede. Det betyder, at et samtykke alene medfører, at kompetencen flyttes fra retten til politiet, jf. retsplejeloven § 792 c, stk. 5.

I henhold til retsplejelovens § 792 d kan legemsundersøgelser ikke gennemføres over for personer, der ikke er sigtet. Udtagelse af biologisk materiale kan således ikke foretages, medmindre der gives skriftligt samtykke, hvorefter reglerne i kapitel 72 ikke finder anvendelse, jf. retsplejelovens § 792 d, stk. 1, 1. pkt.

3.2. Det Centrale Dna-Profilregister

Retsgenetisk Afdeling udarbejder på baggrund af biologisk materiale dna-profiler, der efterfølgende registreres i Det Centrale Dna-profilregister (herefter dna-profilregisteret), såfremt betingelserne herfor er opfyldt. Dna-profilregisteret blev oprettet i 2000 ved lov nr. 434 af 31. maj 2000 om oprettelse af et centralt dna-profilregister ⁴⁸, men er i dag reguleret af lov nr. 873 af 21. juni 2022 om Det Centrale Dna-profilregister og Det Centrale Fingeraftryksregister. Dna-profilregisteret er et internt

⁴⁸ Lovforslag nr. L 195 s. 4

arbejdsregister for politiet til brug for identifikationsopgaver og sammenligning af spor, jf. Lov om Det Centrale Dna-profilregister og Det Centrale Fingeraftryksregister § 1. Dna-profilregisteret er opdelt i to dele; en spordel og en persondel, som omtalt i afsnit 2.2. om dna-profiler.

I henhold til Lov om Det Centrale Dna-profilregister og Det Centrale Fingeraftryksregister § 2, stk. 1, nr. 1, må der optages dna-profiler af personer, såfremt dna-analysen er udført på grundlag af biologisk materiale udtaget efter retsplejelovens § 792 a, stk. 2, eller § 792 b, stk. 1. Bestemmelserne er beskrevet i foregående afsnit, hvoraf det blandt andet fremgår, at det biologiske materiale skal være udtaget af politiet som led i efterforskningen af en straffesag. Desuden må der i medfør af lovens § 2, stk. 1, nr. 2 optages dna-profiler af personer, hvis det biologiske materiale har været udtaget på baggrund af en beslutning truffet af en udenlandsk myndighed, og hvis dna-profilen ville kunne optages efter kriterierne i lovens § 2, stk. 1, nr. 1, såfremt forholdet var undergivet dansk straffemyndighed.

Efter loven gælder der for sporprofiler, at der må optages dna-profiler af biologisk materiale, der er sikret fra spor som led i politiets efterforskning, jf. lovens § 2, stk. 2, 1. pkt. Hermed menes ikke-personidentificerede dna-profiler. Omfattet er også spor, der er modtaget fra en udenlandsk myndighed, jf. lovens § 2, stk. 2, 2. pkt.

Kapitel 4. Den retlige ramme for bevisførelse

4.1. Bevisbyrde og princippet in dubio pro reo

Bevisbyrdereglerne regulerer, hvem der skal bevise noget i en sag. I straffesager gælder der en ufravigelig regel om, at anklagemyndigheden har bevisbyrden for, at tiltalte har begået den lovovertrædelse, der er rejst tiltale for i anklageskriftet.⁴⁹ At anklagemyndigheden har bevisbyrden, er i overensstemmelse med uskyldsformodningen i EMRK artikel 6, stk. 2, hvorefter det fremgår, at enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig indtil hans skyld er bevist i overensstemmelse med loven. Tiltalte har således ingen og kan ikke pålægges nogen bevisbyrde.⁵⁰ Dette er flere gange blevet anerkendt af EMD i praksis. EMD har blandt andet udtalt ”the burden of proof is on the

⁴⁹ Kistrup, Michael, m.fl. (2023). ”Straffeprocessen”, 4. udgave, s. 677

⁵⁰ Kistrup, Michael, m.fl. (2023). ”Straffeprocessen”, 4. udgave, s. 196

prosecution, and any doubt should benefit the accused”.⁵¹ Det bemærkes, at det ikke er tilstrækkeligt, at anklagemyndigheden beviser, at tiltalte har begået en bestemt handling. Det skal tillige bevises, at den pågældende har handlet med den fornødne tilregnelser. Bevisbyrdereglerne i straffeprocessen er tæt forbundet med princippet om in dubio pro reo, der er et grundlæggende, men ulovfæstet princip i dansk ret. Princippet om in dubio pro reo betyder, at tvivlen skal komme den sigtede til gode. Anklagemyndigheden må således løfte bevisbyrden på en sådan måde, at der ikke længere kan rejses rimelig tvivl om tiltaltes skyld. Det betyder, at retten er forpligtet til at frifinde den tiltalte, såfremt der er objektiv tvivl om skyldsspørgsmålet.⁵² Det bemærkes, at det ikke er et krav, at forholdet er fuldt bevist. Det antages, at bevisbyrdepunktet i en straffesag er på minimum 90 procent.⁵³ Grundsætningen om, at enhver rimelig tvivl skal komme tiltalte til gode, indebærer netop, at der ikke kræves fuld vished. Oftest vil man hypotetisk kunne forestille sig et hændelsesforløb, der forløber sig anderledes end det, der følger af bevisførelsen. Såfremt den alternative forklaring ikke underbygges af de foreliggende beviser, foreligger der imidlertid ikke rimelig tvivl.⁵⁴

4.2. Bevisførelse

I dansk ret gælder princippet om fri bevisførelse.⁵⁵ Det betyder, at parterne som udgangspunkt kan føre enhver form for bevismiddel for den dømmende ret, forudsat at beviset er relevant for sagen. Efter retsplejelovens § 150 kan retsformanden fjerne alt, hvad der til unytte trækker forhandlingen i langdrag. Der gælder imidlertid nogle undtagelser til princippet om fri bevisførelse. Undtagelserne er få og sjældent absolutte, hvorfor de i de fleste tilfælde kan fraviges med rettens godkendelse og dernæst føres.⁵⁶ Det gælder for eksempel politirapporter, jf. retsplejelovens § 871, stk. 4, 1. pkt.

Anklagemyndigheden skal efter retsplejelovens § 837, stk. 1, nr. 3, samtidig med indlevering af anklageskriftet eller snarest muligt derefter, til retten indlevere en fortegnelse over de beviser, som anklagemyndigheden ønsker at føre. I anklageskriftet er opgivet en frist, og inden den skal forsvareren til retten og anklagemyndigheden indlevere en fortegnelse over de beviser, der fra hans side måtte ønskes fremført, jf. § 839, stk. 1. Retten har også adgang til at foranstalte bevisførelse. I straffesager

⁵¹ Baumbach, T., m.fl. (2024) *”Straffeprocessens katekismus”*, 2. udgave, s. 126, og f.eks. Ayetullah v. Turkey (app.no. 29084/07), af 27.10.2020, pr. 126

⁵² Kistrup, Michael, m.fl. (2023). *”Straffeprocessen”*, 4. udgave, s. 35

⁵³ Baumbach, T., m.fl. (2024) *”Straffeprocessens katekismus”*, 2. udgave, s. 198

⁵⁴ Kistrup, Michael, m.fl. (2023). *”Straffeprocessen”*, 4. udgave, s. 196

⁵⁵ Baumbach, T., m.fl. (2024) *”Straffeprocessens katekismus”*, 2. udgave, s. 204

⁵⁶ Baumbach, T., m.fl. (2024) *”Straffeprocessens katekismus”*, 2. udgave, s. 204

gælder princippet om den materielle sandhed, hvilket indebærer, at domstolene er pålagt at finde frem til sandheden i sagen.⁵⁷ Som en følge heraf kan retten efter retsplejelovens § 874, stk. 3, beslutte, at der skal ske yderligere bevisførelse, såfremt det er nødvendigt for sagens fuldstændige oplysning. Det forekommer dog ikke ofte, at retten tager initiativ til at foranstalte bevisførelse.⁵⁸

I straffeprocessen gælder desuden et princip om mundtlighed og et princip om bevisumiddelbarhed. Det betyder, at beviserne skal føres mundtligt og umiddelbart for den dømmende ret under hovedforhandlingen. Bevisumiddelbarhedsprincippet har til formål at sikre, at retten danner sig det rette indtryk af sagen. Princippet muliggør tillige, at retten kan stille spørgsmål, såfremt bevisførelsen giver anledning dertil.⁵⁹ Dette er i overensstemmelse med princippet om den materielle sandhed. Det bemærkes, at princippet ikke er ufravigeligt. Bevisførelsen reguleres af retsplejelovens §§ 871 og 872. Retsplejelovens § 871 indeholder en udførlig regulering af anvendelsen af dokumenter som bevismidler. Sagens parter har retskrav på, at blandt andet dokumenter, der ”yder umiddelbar oplysning om gerningen eller tiltaltes forhold til denne”, oplæses under hovedforhandlingen, når bevisførelsen tilsiger det, jf. retsplejelovens § 871, stk. 1. Herunder hører blandt andet tekniske beviser som dna-erklæringer.⁶⁰ En dna-erklæring kan tillige fremlægges i retten med hjemmel i retsplejelovens § 871, stk. 2, nr. 5, hvoraf det fremgår, at erklæringer og vidnesbyrd, som er udstedt i medfør af et offentligt hverv, kan benyttes som bevismidler under hovedforhandlingen, såfremt dokumentet oplæses.⁶¹

4.3. Bevisbedømmelse

Det fremgår af retsplejelovens § 880, 2. pkt., at bevisbedømmelsen i dansk ret er fri. Princippet om fri bevisbedømmelse indebærer, at retten ikke er bundet af lovregler om, hvilke beviser der skal tillægges vægt, og hvordan vægtningen skal foretages.⁶² Det må dog bemærkes, at retten alene må lægge vægt på de beviser, som er ført under hovedforhandlingen, jf. retsplejelovens § 880, 1. pkt. Baggrunden for den fri bevisbedømmelse er, at den danske retspleje bygger på princippet om den materielle sandhed. Dette indebærer, at afgørelsen skal træffes på grundlag af den overbevisning, som bevisførelsen har fremkaldt hos retten. Det bemærkes, at denne overbevisning ikke må bero på dommerens

⁵⁷ Kistrup, Michael, m.fl. (2023). ”Straffeprocessen”, 4. udgave, s. 28

⁵⁸ Jochimsen, Jørgen, m.fl. (2025) ”Bevisførelse i retssager – oversigt over regler og afgørelser i borgerlige retssager og i straffesager”, 2. udgave, s. 261

⁵⁹ Kistrup, Michael, m.fl. (2023). ”Straffeprocessen”, 4. udgave, s. 689

⁶⁰ Kistrup, Michael, m.fl. (2023). ”Straffeprocessen”, 4. udgave, s. 691

⁶¹ Vestergaard, Jørn (2017). ”Straffeprocessen – Grundtræk af dansk strafferetspleje”, 2. udgave, s. 221

⁶² Dommeridag.dk. *Den fri bevisbedømmelse*

intuitive opfattelse af sagen, idet overbevisningen skal være objektivt funderet i de beviser, der er ført.⁶³

Kapitel 5. Retspraksis om den bevismæssige vægt af dna-beviset

Da retten er omfattet af princippet om fri bevisbedømmelse, er det relevant at undersøge, hvordan dna-beviser vægtes i forhold til skyldsspørgsmålet i dansk strafferet. I de følgende afsnit gives en gennemgang af retspraksis med henblik på at belyse dette.

5.1. Dna alene

5.1.1. U 2010.82 VLD

I sagen var der rejst tiltale for brandstiftelse efter straffelovens § 181, til dels forsøg herpå, jf. straffelovens § 21, ved at have forvoldt ildebrand i et diskotek i 2001. Tiltalte var desuden tiltalt for tyveri efter straffelovens § 276, ved i forbindelse med brandstiftelsen, at have stjålet en cd-afspiller og en mixerpult. Det bemærkes, at anklagemyndigheden nedlagde påstand om frifindelse i forhold 2. Det fremgår af sagens oplysninger, at gerningspersonen efterlod blodspor på gerningsstedet, herunder på det indvendige dørhåndtag og på fliserne uden for indstigningsstedet. Retsgenetisk Afdeling udarbejdede på baggrund af blodsporene en dna-analyse. Sagen blev imidlertid henlagt som uopklaret, idet man ikke havde et match til sporprofilen eller øvrige beviser at gå ud fra. I forbindelse med en senere sag fra 2006, blev der udarbejdet en dna-profil på tiltalte, som blev optaget i Det Centrale Dna-Profilregister. Som følge heraf blev man opmærksom på, at tiltaltes dna-profil matchede sporprofilen i den henlagte sag. Der var i sagen et profilsammenfald med en likelihood-kvotient på mere end 1.000.000.

Byretten fandt det bevist, at tiltalte var skyldig i den rejste tiltale. Retten lagde vægt på den af Retsgenetisk Afdeling udarbejdede dna-profilanalyse, idet det heraf fremgik, at der var sammenfald mellem fire undersøgte dna-spor, der således kunne være afsat af den samme person. Retten bemærkede desuden, at det af dna-analysen fremgik, at det ”er mere end 1.000.000 gange mere sandsynligt, at det blod, der er fundet på gerningsstedet, hidrører fra tiltalte end fra en tilfældig anden person”.⁶⁴

⁶³ Baumbach, T., m.fl. (2024) ”*Straffeprocessens katekismus*”, 2. udgave, s. 219

⁶⁴ U 2010.82 V, Vestre Landsrets dom af 17. september 2009, s. 5

Retten lagde endvidere vægt på, at der havde været et rockeropgør på diskoteket, som førte til, at rockere og relaterede blev udelukket fra adgang. Efter episoden modtog indehaveren en trussel om, at diskoteket ville blive brændt ned, såfremt ”han ikke gav adgang til diskoteket for dem”.⁶⁵ Retten fandt, at der var en tidsmæssig sammenhæng mellem truslen og den påsatte brand. Ydermere blev der lagt vægt på, at der i perioden var to rockerrelaterede grupper i området, som havde tilknytning til Hells Angels. Tiltalte havde tilknytning til rockermiljøet, idet han på gerningstidspunktet var prospekt for Bandidos, og senere blev fuldgældigt medlem. Dette forhold blev ligeledes tillagt betydning.

Landsretten fandt modsat byretten, at tiltalte ikke var skyldig i tiltalen. Landsretten lagde vægt på de samme omstændigheder som byretten, herunder den omtalte episode på diskoteket og truslen om brandstiftelse. Imidlertid forelå der ikke oplysninger om, at Bandidos var repræsenteret i området, hvorfor landsretten ikke fandt det sandsynliggjort, at truslen blev fremsat af rockere med tilknytning til Bandidos. Desuden forklarede tiltalte i retten, at det var usandsynligt, at medlemmer fra Bandidos og Hells Angeles samarbejdede om kriminalitet. Retten bemærkede, at anklagemyndigheden ikke havde fremført oplysninger, der modstridte denne forklaring. Retten fandt derfor, at tiltaltes tilknytning til Bandidos ikke kunne tillægges vægt ved sagens afgørelse. Herefter anførte retten:

Der er således ikke i sagen andet end dna-analysen, der knytter tiltalte til ildspåsettelsen. Af dna-analysen fremgår det, at det efter en analyse af 10 punkter er mere end 1.000.000 gange mere sandsynligt, at det blod, der er fundet på gerningsstedet, hidrører fra tiltalte end fra en tilfældig anden person. Efter den forklaring, som retsgenetiker L har afgivet i byretten, må det imidlertid lægges til grund, at dette indebærer, at der i en befolkning med 5 millioner personer statistisk er 4 andre personer, der har den samme dna-profil, hvis man ikke tager hensyn til køn.⁶⁶

Flere personer kunne således have en tilsvarende dna-profil som den fundne, hvorfor retten fandt, at der var rimelig tvivl om, hvorvidt tiltalte var skyldig i tiltalen.

Udledning af dommen

⁶⁵ U 2010.82 V, Vestre Landsrets dom af 17. september 2009, s. 6

⁶⁶ U 2010.82 V, Vestre Landsrets dom af 17. september 2009, s. 9

Byretten domfældte på baggrund af dna-beviset, hvilket indikerer, at et dna er et stærkt bevis. I byretten beskrev retsgenetikeren endda en likelihood-kvotient på mere end 1 mio. som et ”tordnende bevis”.⁶⁷ Tiltalte blev imidlertid frifundet i landsretten, da der ikke var andre beviser i sagen end dna-beviset. Dommen illustrerer derfor, at selv om dna-analysen tillægges høj bevisværdi i retten, kan det ikke stå alene. Af dna-analysen havde fremgået, at det var mere end 1.000.000 gange mere sandsynligt, at sporet fra gerningsstedet, tilhørte tiltalte frem for en anden person. Dette indebar ifølge en retsgenetisk forklaring i byretten, at der i en befolkning med 5 mio. personer statistisk set var fire andre personer, der havde samme dna-profil, såfremt man ikke tog hensyn til køn. Som følge heraf fandt landsretten, at der var rimelig tvivl om skyldsspørgsmålet. Den statistiske sandsynlighed blev således vurderet op imod populationens størrelse, hvilket fik afgørende betydning for udfaldet.

5.1.2. TfK 2022.310 ØLD

Tiltalte var tiltalt for tyveri efter straffelovens § 276, jf. § 89, idet anklagemyndigheden gjorde gældende, at han havde knust bagruden af en personbil og i den forbindelse stjålet et benzinkort, et nøglebundt og en brobizz. Det fremgår af sagens oplysninger, at der blev fundet blodspor fra bilens midterkonsol, der med en sandsynlighed på 1:1.000.000 svarede til tiltalte fremfor en anden tilfældig person. Bilen var 14 dage gammel, og havde ikke været udlånt til andre. Det fremgår endvidere, at tiltalte var hjemløs, men at hans far boede 450 meter fra gerningsstedet. Tiltalte er gentagende gange straffet for berigelseskriminalitet tilbage i perioden 2006-2009, og senest for brugstyveri i 2021. For landsretten forklarede tiltalte, at han ikke huskede, hvad han lavede på gerningstidspunktet, samt at han ikke ønskede at udtale sig i sagen.

Byretten fandt, at der var rimelig tvivl om tiltaltes skyld, hvorfor tiltalte blev frifundet. Byretten lagde til grund, at blodet måtte være afsat af gerningspersonen, eftersom bilen kun var 14 dage gammel og ikke havde været udlånt. Om dna-beviset, der hidrørte fra en mand, anførte retten:

Da der bor mere end 5 mio. mennesker i Danmark, hvoraf mændene udgør knap halvdelen, kan der være mindst 2 mænd med samme dna-profil.⁶⁸

⁶⁷ U 2010.82 V, Vestre Landsrets dom af 17. september 2009, s. 6

⁶⁸ TfK 2022.310 ØLD, Øster Landsrets dom af 31. maj 2022, s. 3

Byretten anførte endvidere, at det eneste, der knyttede tiltalte til gerningsstedet, var, at tiltaltes far havde bopæl 450 meter fra gerningsstedet. Ydermere lagde retten vægt på, at der ikke var ført bevis for kontakt mellem tiltalte og tiltaltes far.

Landsretten var enig i byrettens resultat og stadfæstede derfor byrettens dom. Landsretten tiltrådte byrettens bemærkning om, at dna-sporet måtte være afsat af gerningspersonen, idet bilen var 14 dage gammel og ikke havde været udlånt. Retten lagde desuden vægt på dna-analysen, og fremhævede den høje likelihood-kvotient. Retten lagde endvidere vægt på, at tiltalte på gerningstidspunktet var tilmeldt Københavns Kommune uden fast bopæl, at tiltaltes far boede 450 meter fra gerningsstedet, samt tiltaltes forklaring om, at han på gerningstidspunktet var beskæftiget med arbejde på et lager. Efter en samlet vurdering fandt retten, at det ikke var bevist, at tiltalte var skyldig i tiltalte. Afslutningsvist anførte retten, at ”det for landsretten oplyste om tiltaltes forstraffe for formueforbrydelser, som i al væsentlighed er pådømt i perioden 2000-2009, (...) ikke kan føre til et andet resultat”.⁶⁹

Udledning af dommen

Dommen viser, at retten inddrager forhåndsodds som led i den samlede bevisvurdering, herunder tiltaltes tilknytning til gerningsområdet. I den konkrete sag fandt retten, at den omstændighed der kunne tale for tiltaltes tilstedeværelse i området, ikke var tilstrækkelig konkret. Det forhold, at tiltaltes far boede i nærheden af gerningsstedet, blev ikke tillagt vægt, da der ikke var ført bevis for kontakt mellem tiltalte og faren. Tiltalte var tilmeldt Københavns Kommune uden fast bopæl, det vil sige en anden kommune end den, hvor tyveriet blev begået. Tiltaltes tidligere domme for ligeartet kriminalitet kunne heller ikke føre til et andet resultat, idet de lå tilbage i perioden 2006-2009. Det kan således udledes, at forhåndsodds kun kan tillægges vægt, såfremt de er konkrete og har en tidsmæssig nærhed til den aktuelle sag.

5.1.3. Sammenfatning

Det er et grundlæggende princip i straffesager, at et bevis ikke kan stå alene. Gennemgangen af U 2010.82 VLD og TfK 2022.310 ØLD viser, at dette også gælder i forhold til dna-beviset. Dommene vidner om, at domstolene i praksis udøver den fri bevisbedømmelse med omtanke, idet der skete frifindelse på trods af, at der under bevisførelsen blev fremlagt statistisk overbevisende dna-analyser.

⁶⁹ TfK 2022.310 ØLD, Øster Landsrets dom af 31. maj 2022, s. 4

Dna er et stærkt bevis, og såfremt der er dna-profilsammenfald mellem tiltaltes dna-profil og dna-sporprofilen, så vil dna være et stærkt indicie på, at tiltalte har været på gerningsstedet. Dommen illustrerer imidlertid, at et match ikke nødvendigvis betyder, at tiltalte er rette gerningsperson. Det kan først konkluderes, når dna-beviset er vurderet i sammenhæng med sagens øvrige bevismateriale. Dommen viser desuden, at retten implicit forholder sig til forhåndsodds og understreger, at de foreliggende omstændigheder skal være både konkrete og relativt aktuelle for at kunne underbygge dna-analysen. I U 2010.82 VLD fandt landsretten eksempelvis, at tiltaltes rockertilknytning ikke kunne lægges til grund, idet tiltalte var medlem af en rockergruppe, der ikke var repræsenteret i gerningsområdet. På samme måde fandt landsretten i TfK 2022.310 ØLD, at tiltaltes tilknytning til gerningsområdet ikke var konkret nok, ligesom de tidligere domme, der blev fremført, lå for langt tilbage i tiden til at have betydning.

5.2. Dna og øvrige omstændigheder

5.2.1. U 2011.25 VLD

I sagen var der rejst tiltale for indbrudstyveri efter straffelovens § 276, til dels forsøg herpå, jf. straffelovens § 21, idet tiltalte uberettiget havde skaffet sig adgang til en landejendom og i den forbindelse borttaget ting uden besidderens samtykke. Tiltalte mislykkedes imidlertid med at stjæle ejendommens stokerfyr. Ejendommen var på gerningstidspunktet nyrenoveret og rengjort, idet den var udbudt til salg. På gulvet i fyrrummet blev fundet en flaske med dna-materiale. Af den retsgenetisk erklæring fremgik det, at ”den bevismæssige vægt af dna-materialet er sådan, at det er mere end 1.000.000 gange mere sandsynligt at finde sporets dna-profil, hvis tiltalte er ophavsmand til sporet, end hvis en tilfældig person er ophavsmand”.⁷⁰

Tiltalte forklarede i retten, at han ikke viste, hvordan en flaske med hans dna var endt inde i huset, men at det var muligt, at han havde smidt en flaske udenfor. Tiltalte var tidligere kommet på adressen, da hans bedsteforældre havde boet der. Af den årsag kørte han lejlighedsvist forbi ejendommen, for at se hvad der var sket med huset.

Det fremgår tillige af sagens oplysninger, at tiltalte i byretten havde forklaret, at han på gerningstidspunktet havde ophold på en campingplads. Nabocampisten, der var tiltaltes ven, bekræftede, at tiltalte

⁷⁰ U 2011.25 VLD, Vestre Landsrets dom af 20. september 2010, s. 4

på gerningstidspunktet befandt sig på campingpladsen. Hun hævdede, at tiltalte ikke var væk fra campingpladsen i den anførte periode.

Byretten fandt det ikke bevist, at tiltalte var skyldig i den rejste tiltale. Retten lagde til grund, at dna-analysen var det eneste bevis i sagen, og anførte ”I en befolkning på 5 mio. mennesker som den danske vil der teoretisk være 4 andre personer, der har samme dna-profil”.⁷¹

Landsretten fandt modsat byretten, at tiltalte var skyldig i den rejste tiltale. Landsretten bemærkede, at tiltaltes ophold på campingpladsen ikke udelukkede, at han var gerningsperson til indbrudstyveriet.

For så vidt angår flasken anførte retten ”(...) der ikke rimelig tvivl om, at flasken ikke hidrører fra tiltaltes tidligere tilknytning til ejendommen, men fra en gerningsmand til gerningsstedet”.⁷² Denne vurdering baserede retten på, at flasken blev fundet i et rum, hvor gerningsmanden efter at være brudt ind havde haft adgang til. Desuden lagde retten til grund, at ejendommen var nyrenoveret, rengjort og udbudt til salg. Forurettedes forklaring om, at han havde tilset ejendomme kort forinden, blev tillige tillagt betydning.

Ydermere tillagde retten den retsgenetiske erklæring vægt, hvoraf det fremgik, at den beregnede likelihood-kvotient var mere end 1.000.000. Retten anførte ”denne bevismæssige vægt må sammenholdes med sagens øvrige oplysninger”.⁷³ Retten lagde vægt på, at tiltalte havde bopæl i nærheden af gerningsstedet, samt at tiltalte tidligere var straffet for berigelseskriminalitet, herunder indbrudstyveri. Retten bemærkede desuden:

Der er erfaringsmæssigt en større sandsynlighed for, at gerningsmanden til et indbrudstyveri har en vis tilknytning til nærområdet og er tidligere straffet for berigelseskriminalitet, end at en tilfældig person er gerningsmanden.⁷⁴

Tiltalte blev idømt en fællesstraf på 4 måneders fængsel.

⁷¹ U 2011.25 VLD, Vestre Landsrets dom af 20. september 2010, s. 3

⁷² U 2011.25 VLD, Vestre Landsrets dom af 20. september 2010, s. 4

⁷³ U 2011.25 VLD, Vestre Landsrets dom af 20. september 2010, s. 4

⁷⁴ U 2011.25 VLD, Vestre Landsrets dom af 20. september 2010, s. 4

Udledning af dommen

Dommen viser, at det ved flytbare spor er centralt at vurdere, om dna-beviset har tilknytning til den begåede lovovertrædelse. Tiltalte kunne ikke forklare, hvordan en flaske med hans dna var blevet fundet inde i huset. Han forklarede imidlertid, at han godt kunne have smidt en flaske fra sig på stedet udenfor. Landsretten lagde til grund, at flasken hidrørte fra en gerningsperson til indbrudstyveriet, idet ejendommen var nyrenoveret og rengjort. Desuden havde forurettede kort forinden tilset ejendommen. Det kan således udledes, at omstændighederne, hvorunder sporet bliver fundet, kan have en ikke uvæsentlig betydning for dna-bevisets bevisværdi.

Landsretten anførte eksplicit, at dna-beviset skulle vurderes i sammenhæng med sagens øvrige omstændigheder. Landsretten fandt det relevant at se på, om tiltalte havde tilknytning til gerningsområdet, herunder bopæl i nærheden, samt om tiltalte tidligere var straffet for ligeartet kriminalitet. Det kan heraf udledes, at retten sammenholder dna-beviset med forhåndsodds. De pågældende forhåndsodds talte for, at tiltalte var ophavsmand til sporet, og retten fandt derfor, at bevisbyrden var løftet udover enhver rimelig tvivl. Dommen viser, at der skal meget lidt til i form af yderligere beviser i tillæg til dna-beviset.

5.2.2. TfK 2016.592/2 ØLD

I sagen var der rejst tiltale for forsøg på indbrud efter straffelovens § 276⁷⁵, jf. § 21. Gerningspersonen brød ind i et kolonihavehus, men fandt ikke noget af værdi i ejendommen. I kolonihavehusets udestue blev der fundet et cigaretskod med dna-materiale. I den retsgenetiske erklæring blev likelihood-kvotienten angivet som mere end 1.000.000.

For landsretten forklarede tiltalte, at området var plaget af indbrud. Ydermere oplyste han, at han førhen havde et sandkar foran hans hus, som tjente som askebæger. Han forklarede i forlængelse deraf, at han ikke kunne komme i tanke om nogen, der skulle have ønsket at skade ham og derfor have taget en af hans cigaretter og anbragt det i et andet hus.

Byretten fandt tiltalte skyldig i den rejste tiltale (dissens 2-1). Flertallet lagde dna-erklæringen til grund, og bemærkede at den beregnede likelihood-kvotient var mere end 1.000.000. Som følge af

⁷⁵ Idet § 276 a først blev indsat ved L 2017 1680

erklæringen bemærkede flertallet, at tiltalte havde befundet sig på gerningsstedet i umiddelbar tidsmæssig sammenhæng med gerningstidspunktet. Af begrundelsen fremgik det endvidere, at ”den bevismæssige vægt må sammenholdes med sagens øvrige omstændigheder”.⁷⁶ Der blev lagt vægt på, at tiltalte boede i den samme haveforening, samt at han tidligere var straffet for berigelseskriminalitet, herunder indbrudstyveri.

En voterende stemte for frifindelse, og begrundede det med, at anklagemyndigheden ikke havde ført det fornødne bevis.

Landsretten fandt ligesom byretten tiltalte skyldig i tiltalen (dissens 4-2). Af de grunde, som byretten havde anført, fandt flertallet tiltalte skyldig. Flertallet fandt det tillige væsentligt, hvad en vidneforklaring afgivet i landsretten havde belyst. Vidnet, der var politibetjent på sagen, oplyste, at cigaretskoddet blev fundet i udestuen, og at man ikke kunne komme ind i udestuen uden at være i selve huset, hvorfor cigaretskoddet ikke kunne være kastet ind udefra. Endelig lagde flertallet til grund, at tiltalte på gerningstidspunktet var ryger.

Mindretallet stemte for frifindelse, og lagde de af mindretallet i byretten anførte grunde til grund.

Tiltalte blev idømt 30 dages betinget fængsel.

Udledning af dommen

Det kan udledes af dommen, at dna-beviset skal sammenholdes med forhåndsodds. Retten anførte, at dna-beviset skulle vurderes i sammenhæng med sagens øvrige omstændigheder og henviste derefter til såkaldte forhåndsodds. Retten lagde vægt på, at tiltalte havde bopæl i nærheden af gerningsstedet, samt at tiltalte tidligere var straffet for ligeartet kriminalitet. Det kan endvidere udledes, at det biologiske spors karakter må inddrages i vurderingen, herunder objektets flytbarhed. I den pågældende sag tog landsretten højde for, om sporet havde en tilknytning til lovovertrædelsen, eller om det kunne være kommet til gerningsstedet ved en tilfældighed. Landsretten bemærkede, at cigaretskoddet med tiltaltes dna, ikke kunne være kastet ind i kolonihavehuset udefra, idet der kun var adgang til udestuen gennem huset.

⁷⁶ TfK 2016.592/2 ØLD, Østre Landsrets dom af 4. marts 2016, s. 2

5.2.3. TfK 2017.341 ØLD

Nærværende afsnit behandler alene tiltalen mod T2 (herefter tiltalte), der var tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1, jf. våbenloven § 2, stk. 1, jf. § 1, stk. 1, nr. 1, 2 og 3, ved under særligt skærpende omstændigheder, at have været i besiddelse af en halvautomatisk pistol med et magasin indeholdende 17 patroner. Under ransagningen af et kælderrum fandt politiet flere våben, herunder den pågældende pistol. Det fremgår af sagens oplysninger, at der blev fundet dna-materiale på våbnet, og at dna-profilen for det pågældende biologiske spor ”er mere end 1.000.000 gange mere sandsynligt, hvis en del af det undersøgte dna stammer fra tiltalte, end hvis ikke en del af det undersøgte dna stammer fra ham”.⁷⁷

Vidnet a, som var dømt i samme sagskompleks, forklarede for landsretten, at han efter ordre fra et højtstående bandemedlem havde placeret våbnene i kælderen. Vidnet forklarede yderligere, at han og tiltalte var tætte venner og lånte ting af hinanden. Vidnet kørte ofte med i tiltaltes varebil og kunne have taget tiltaltes arbejdshandsker uden at huske det konkret. Desuden bar vidnet altid handsker, når han håndterede våbnene. Han havde dog ikke købt handskerne, og måtte derfor have anvendt de arbejdshandsker, der hidrørte fra tiltaltes varebil.

Byretten fandt det bevidst ud over enhver rimelig tvivl, at tiltalte på et tidspunkt op til ransagningen havde været i besiddelse af pistolen. Retten lagde i begrundelsen vægt på, at den beregnede likelihood-kvotient var mere end 1.000.000. Desuden lagde retten til grund, at tiltalte ofte havde mødtes med vidnet a, som efter egen forklaring havde adgang til våbenlageret i kælderen.

Landsretten fandt modsat byretten, at det var betænkeligt at fastslå tiltaltes strafskyld med den sikkerhed, der måtte kræves i en straffesag (dissens 5-1). Flertallet lagde vidneforklaringen til grund, og fandt det nærliggende, at vidnet kunne være kommet i besiddelse af tiltaltes arbejdshandsker. Flertallet lagde endvidere vægt på, at det ifølge retsgenetikeren ikke kunne afvises, at tiltaltes dna kunne være overført sekundært til pistolen, da vidnet skjulte våbnene. Retsgenetikeren forklarede desuden i retten, at dna-analysen ikke udtalte sig om, hvorvidt dna var afsat af tiltalte, men alene med hvilken sandsynlighed dna-profilen stammede fra tiltalte. Ydermere forklarede han, at det er muligt at

⁷⁷ TfK 2017.341 ØLD, Østre Landsrets dom af 17. januar 2017, s. 2

overføre dna fra et par handsker til et andet materiale, men at han ikke kan udtale sig om, hvor sandsynligt det er. Flertallet bemærkede desuden, at tiltalte ikke var medlem af den påtalte gruppering og kun tilfældigt havde mødt det højtstående medlem, der beordrede vidnet a til at opbevare våbnene.

Mindretallet har ud over de af byretten anførte grunde tillagt det vægt, at pistolen blev opbevaret i kort afstand fra tiltales bolig.

Tiltalte blev frifundet, idet der afsiges dom efter stemmeflertallet.

Udledning af dommen

Det kan udledes af dommen, at det skal indgå i vurderingen af, hvilken vægt dna-beviset kan tillægges, om sporet kan være endt på genstanden ved sekundær overførsel. Ifølge en retsgenetisk forklaring i landsretten, så foreligger sekundær overførsel, når der er afsat et dna på en effekt, og den afsatte dna derpå er overført til noget andet. Ydermere forklarede retsgenetikeren, at sandsynlighedsberegning ikke har noget at gøre med, hvorvidt dna er afsat af tiltalte, men hvor sandsynligt det er, at det dna-spor, der er fundet, stammer fra tiltalte. Det kan heraf udledes, at det skal indgå i vurderingen, om der findes plausible forklaringer på, at tiltaltes dna er fundet på gerningsstedet. Dommen illustrerer, at dna-beviset er et stærkt indicie på, at tiltalte har været på gerningsstedet, men at en plausibel forklaring kan have en ikke uvæsentlig betydning for sagens udfald.

5.2.4. Sagsnr. 42/2024

Der er i dommen tale om tre selvstændige hændelsesforløb. Nærværende analyse afgrænses til det hændelsesforløb, der vedrører forurettede 1 (herefter forurettede). Tiltalte var tiltalt for manddrab efter straffelovens § 237, og for at have udsat forurettede for langvarig frihedsberøvelse efter straffelovens § 261, stk. 2, jf. stk. 1, samt voldtægt og andet seksuelt forhold end samleje af særligt farlig karakter eller under i øvrigt særligt skærpende omstændigheder efter straffelovens § 216, stk. 1, jf. stk. 3, jf. til dels § 255.⁷⁸ Tiltalte var endvidere tiltalt for usømmelig behandling af liget af forurettede efter straffelovens § 139, stk. 1.

⁷⁸ Tidligere § 216, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 3, jf. til dels § 255

Det fremgår af sagens oplysninger, at der var tape rundt om forurettedes nakke, som strakte sig foran ansigt og hals. Det fremgår endvidere, at der på tiltaltes bopæl blev fundet en kuffert indeholdende effekter, herunder en taperulle. Tiltalte forklarede i retten, at effekterne indgik som en del af hans fantasier. En sportekniker udførte en brudfladeanalyse af den tape, der blev fundet i tiltaltes besiddelse, og den tape, der var viklet om liget af forurettede. Brudfladeanalysen⁷⁹ viste, at de to stykker tape havde siddet i forlængelse af hinanden, idet de passede unikt, og brudfladen stemte overens hele vejen. På taperullen blev der udvundet dna-materiale, og ifølge den retsgenetiske erklæring blev ”dna-profilen for materialet beregnet til at være 1.000.000 gange mere sandsynligt at observere, hvis en del af det undersøgte dna stammer fra forurettede, end hvis denne del af det undersøgte dna stammer fra en tilfældig anden person i den danske befolkning”.⁸⁰

Der var endvidere udvundet dna-materiale fra indersiden af et par bukser, som blev fundet i nærheden af stedet, hvor liget af forurettede blev fundet. Der var tale om bukser, som forurettede ifølge oplysningerne bar på forsvindingstidspunktet. Retsgenetisk Afdeling vurderede, at analyserne talte imod, at dna-materialet stammede fra tiltalte. Retsgenetikeren forklarede, at deres beregning ”ikke betyder, at man kan udelukke, at der er dna fra tiltalte på bukserne”.⁸¹ Center for GeoGenetik ved Københavns Universitet udførte ligeledes en dna-analyse af det biologiske spor, men anvendte en analysemetode kaldet shoutgun-sekventering i stedet for STR-metoden. Center for GeoGenetik vurderede i modsætning til Retsgenetisk Afdeling, ”at sandsynligheden for dna-profilen i sporet, hvis sporet antages at indeholde dna-sekvenser fra tiltalte er mere end 1.000.000 gange større, end hvis sporet ikke antages at indeholde dna-sekvenser fra tiltalte”.⁸²

Indledningsvist fandt byretten det bevist, at forurettede afgik ved døden som følge af en forbrydelse. Byretten lagde vægt på obduktionserklæringen og de omstændigheder, hvorunder liget af forurettede blev fundet.

Retten fandt tillige, at tiltalte dræbte forurettede, og at han havde det fornødne forsæt hertil. Retten lagde vægt på resultatet af brudfladeanalysen, herunder at taperullen, der var i tiltaltes besiddelse, var identificeret til at have siddet sammen med tapestykket, der blev fundet om forurettede. Retten lagde

⁷⁹ En sammenligning mellem to stykker tape, hvor tapen er afrevet

⁸⁰ Sagsnr. 42/2024. Retten i Næstved af 28. juni 2024, s. 129

⁸¹ Sagsnr. 42/2024. Retten i Næstved af 28. juni 2024, s. 81

⁸² Sagsnr. 42/2024. Retten i Næstved af 28. juni 2024, s. 129

desuden det fra taperullen udvundne dna-materiale til grund, samt at likelihood-kvotienten blev beregnet til 1.000.000. Retten tilsidesatte tiltaltes forklaring om, at han tilfældigt skulle have fundet taperullen nær det sted, hvor liget af forurettede blev fundet, og at han uden nærmere overvejelse placerede denne blandt effekter, han havde samlet til brug for sine fantasier.

Retten lagde endvidere vægt på de analyser, der var udarbejdet på baggrund af dna-materiale udvundet fra indersiden af forurettedes bukser. Ifølge Center for GeoGenetik var det over 1.000.000 gange mere sandsynligt, at sporet indeholdt dna fra tiltalte, end at det ikke gjorde. Dette resultat stod i modsætning til konklusionen i den tidligere analyse foretaget af Retsgenetisk Afdeling. Retten bemærkede retsgenetikerens udtalelse om, at selv om analysen fra Retsgenetisk Afdeling talte imod, at dna-materialet stammede fra tiltalte, kunne det ikke udelukkes, at materialet alligevel stammede fra ham. Retten bemærkede tillige, at Center for GeoGenetik var specialiseret i at foretage analyse af meget nedbrudt dna-materiale, og at deres analyse blev udført ved anvendelse af andre analysemetoder end de metoder, der anvendes af Retsgenetisk Afdeling. Retten anførte ”at analyseresultaterne ikke i sig selv kan tillægges afgørende vægt, men at resultaterne må indgå i den samlede bevisvurdering”.⁸³

Ydermere lå retten vægt på tiltaltes færden, da det på baggrund af tiltaltes kreditkorttransaktioner, tiltaltes egen forklaring samt masteoplysninger, kunne bevises, at tiltalte i timerne op til forurettedes forsvinden, befandt sig i nærheden af området, hvorfra hun forsvandt. Desuden kunne det bevises, at tiltalte i den følgende uge befandt sig i det område, hvor liget af forurettede senere blev fundet.

Endelig lagde retten vægt på tiltaltes adfærd, herunder tiltaltes interesse og søgning efter pornografisk materiale, især med temaer relateret til kidnapning og drab. Tiltalte havde inddelt materialet i kategorier, og var i besiddelse af effekter relateret til det sete materiale. Det fremgik tillige af rettens begrundelse, at tiltalte opbevarede effekterne i hans bil for at gøre fantasierne virkelighedsnære. Desuden var han i besiddelse af lister med identificerbare kvinder samt tilknyttede oplysninger og planlægningsmapper. Under varetægtsfængslingen havde tiltalte endvidere skrevet to tekster, hvor voldelige fantasier blev beskrevet i jeg-form.

Retten fandt det desuden bevist, at det var tiltaltes hensigt at udsætte forurettede for langvarig frihedsberøvelse, og ved vold eller trussel om vold og uden hendes samtykke, under særligt skærpende

⁸³ Sagsnr. 42/2024. Retten i Næstved af 28. juni 2024, s. 129

omstændigheder, at gennemføre samleje og andre seksuelle forhold end samleje med hende. Retten fandt det imidlertid ikke bevist, at tiltalte gennemførte disse dele af det planlagte forløb, hvorfor han blev fundet skyldig i forsøg herpå. Retten lagde vægt på, at tiltalte havde haft fantasier om vold og seksuelle krænkelser, samt hans forberedelse af udførelsen af sådanne. Retten fandt, at tiltaltes forklaring om, at han ikke agtede at gennemføre disse fantasier måtte tilsidesættes.

Endelig fandt retten det bevist, at tiltalte var skyldig i usømmelig behandling af lig. Retten lagde vægt på de omstændigheder, hvorunder liget af forurettede blev fundet.

Tiltalte blev idømt fængsel på livstid.⁸⁴

Udledning af dommen

Det kan af dommen udledes, i overensstemmelse med de forrige sager, at dna-beviset skal sammenholdes med forhåndsodds. Dommen illustrerer, hvilken styrke forhåndsodds har, idet retten fandt tiltalte skyldig ud over enhver rimelig tvivl, på trods af dna-analyserne ikke kunne tillægges afgørende betydning. Retten lagde en række forhåndsodds til grund, herunder at der i tiltaltes besiddelse blev fundet en effekt fra gerningsstedet, og at tiltalte beviseligt var i det område, hvorfra forurettede forsvandt, i tidsmæssig nærhed af forsvindingstidspunktet. Endvidere var det bevisligt, at tiltalte i perioden efter befandt sig i det område, hvor liget af forurettede blev fundet. Endelig lagde retten til grund, at tiltalte havde udvist mistankepådragende adfærd. Sagen illustrerer, hvordan forhåndsodds kan understøtte dna-beviset og styrke den samlede bevisvurdering. Desuden viser dommen, at domstolene har en vis tilbageholdenhed over for dna-erklæringer udarbejdet af andre end Retsgenetisk Afdeling. Dette udledes af rettens bemærkning om, at dna-analyserne ikke kunne tillægges afgørende vægt. Denne analyse har ikke identificeret lignende bemærkninger i andre sager, men det kan ikke udelukkes, at de forekommer.

5.2.4. Sammenfatning

Det ses på baggrund af ovenstående analyse af retspraksis, at dna-beviset må vurderes i sammenhæng med sagens øvrige omstændigheder, de såkaldte forhåndsodds. Dette er i overensstemmelse med princippet om den materielle sandhed, hvorefter domstolene i straffesager er pålagt at finde frem til

⁸⁴ Samlet straf for alle tre hændelsesforløb

sandheden. Således skal alle sagens omstændigheder afdækkes, uanset om forholdene taler for eller imod tiltaltes skyld. I U 2011.25 VLD og TfK 2016.592/2 ØLD, der begge var indbrudssager, kom landsretten frem til det samme resultat. I sagerne var der udvundet dna fra flytbare genstande, som blev vurderet at have tilknytning til gerningsstedet. I begge sager lagde retten til grund, at gerningsstedet lå i nærheden af den tiltaltes bopæl, samt at den tiltalte forud for gerningstidspunktet, var idømt straf for ligeartet kriminalitet. Forhåndsodds spillede tillige en central rolle i 42/2024. I sagen blev der imidlertid lagt vægt på andre omstændigheder, herunder tiltaltes adfærd, færden og besiddelse af en effekt fra gerningsstedet. Dommen vider om, at forhåndsodds kan opveje et dna-bevis, der ikke kan tillægges afgørende vægt.

Det kan desuden udledes af retspraksis, at øvrige omstændigheder tillige skal indgå i vurderingen af, hvilken vægt dna-beviset kan tillægges. U 2011.25 VLD vidner om, at det skal indgå i bevisvurderingen, om der findes en plausibel forklaringen på, at tiltaltes dna er fundet på gerningsstedet. I den konkrete sag var der udvundet dna fra en flytbar genstand, herunder en flaske. Tiltalte hævdede, at sporet kunne stamme fra en anden anledning end forbrydelsen, idet han muligvis havde efterladt en flaske uden for ejendommen. På baggrund af sagens øvrige omstændigheder, fandt retten det ikke sandsynligt. Dommen viser imidlertid, at retten tog forklaringen i betragtning. I TfK 2016.592/2 ØLD var der ligeledes udvundet dna fra en flytbar genstand, nærmere bestemt et cigaretskod. Her tog retten stilling til, om cigaretskoddet kunne være kommet til gerningsstedet ved en tilfældighed. Denne mulighed blev imidlertid udelukket, og tiltalte blev derfor fundet skyldig. Dommene illustrerer, at dna er et stærkt indicie på, at tiltalte har været på gerningsstedet, og at det tillægges en tungtvejende vægt. Det er ikke tilstrækkeligt, at det teoretisk er muligt, at dna-sporet stammer fra en anden anledning end forbrydelsen, idet det skal understøttes af konkrete forhold.

Det kan desuden udledes, at domstolene må tage højde for dna-bevisets tilblivelsesmåde, navnlig hvis der foreligger konkrete omstændigheder, der tyder på, at der kan være risiko for en sekundær overførsel af dna. I TfK 2017.341 ØLD blev tiltalte frifundet, idet et vidne med adgang til våbnene havde lånt tiltaltes arbejdshandsker, og pistolen således kunne være forurennet i forbindelse med håndteringen. Ifølge en retsgenetisk forklaring i retten, var en sådan overførsel mulig. Landsretten fandt det betænkeligt at dømme, idet der forelå en plausibel forklaring. Desuden lagde retten til grund, at forklaringen var sagligt begrundet. Dommen illustrerer en forsigtig og nuanceret tilgang til dna-beviser, og at sekundær overførsel anerkendes som en reel mulighed.

Det kan endvidere udledes, at domstolene udviser større tilbageholdenhed med at tillægge dna-beviser vægt, når dna-erklæringen ikke er udarbejdet af Retsgenetisk Afdeling og ikke er udarbejdet på baggrund af den gængse analysemetode, som er nærmere reguleret i administrative retningslinjer. Dette kan udledes af 42/2024, hvor retten eksplicit anførte, at ”analysemetoderne ikke i sig selv kan tillægges afgørende vægt”⁸⁵. Denne bemærkning forekommer ikke at være set i tidligere sager. Retten tillagde dog beviset en vis vægt i overensstemmelse med princippet om fri bevisbedømmelse.

5.3. Dna og øvrige omstændigheder, herunder tiltaltes (manglende) forklaring

5.3.1. U 2010.3087 VLD

I sagen var der rejst tiltalte for tyveri efter straffelovens § 276 ⁸⁶, idet tiltalte fra en landejendom havde stjålet blandt andet en jagtriffel og tre haglgevær. Tiltalte var tillige tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 192 a, stk. 1, da tiltalte under særligt skærpende omstændigheder havde været i besiddelse af våbnene, idet våbnene blev stjålet fra et våbenskab, som blev opbrudt med en vinkelsliber. Desuden blev våbnene medtaget fra ejendommen ad offentlige veje.

Det fremgår af sagens oplysninger, at der blev fundet et cigaretskod med dna-materiale i ejendommens værksted, umiddelbart ved siden af det opbrudte våbenskab. Af den retsgenetiske erklæring fremgik det, at der var fundet sammenfald af dna-profilerne for tiltalte og det biologiske spor på cigaretskoddet med en bevismæssig vægt på mere end 1.000.000.

Byretten fandt tiltalte skyldig i den rejste tiltale. Retten lagde vægt på, at tiltaltes dna var udfundet fra cigaretskoddet, der blev fundet på gerningsstedet. Retten bemærkede, at cigaretskoddet var fundet umiddelbart ved siden af det opbrudte våbenskab, og at skoddet så ud til at være smidt for nyligt, idet farverne ikke var falmet. Retten tilsidesatte tiltaltes forklaring om, at han havde lånt sin bil til en ikke nærmere identificeret kammerat, og at denne kunne have anbragt cigaretskoddet som hævn for, at tiltalte var blevet kærester med kammeratens daværende kæreste. Retten fandt forklaringen

⁸⁵ Sagsnr. 42/2024. Retten i Næstved af 28. juni 2024, s. 129

⁸⁶ Idet § 276 a først blev indsat ved L 2017 1680

”utroværdig og usandsynlig”⁸⁷, blandt andet fordi tiltalte først under hovedforhandlingen fremlagde forklaringen, selv om han selv hævdede at have kendt omstændighederne i mere end et år.

Sagen blev anket til landsretten. Landsretten lagde tillige vægt på den retsgenetiske erklæring og bemærkede desuden, at den beregnede likelihood-kvotienten var 1.000.000. Landsretten anførte også, at det biologiske spor med stor sandsynlighed måtte være afsat af en ryger, og at tiltalte var ryger. På samme måde som byretten lagde landsretten endvidere vægt på, at tiltaltes forklaring var ”ganske usandsynlig”⁸⁸.

Landsretten fandt tiltalte skyldig i begge forhold, som tiltalen vedrørte. Retten henførte imidlertid forholdet under straffelovens § 286, stk. 1. Landsretten idømte tiltalte fængsel i 8 måneder.

Udledning af dommen

Det kan udledes af dommen, at tiltaltes forklaring indgår i vurderingen af dna-beviset. Retten lagde afgørende vægt på, at tiltalte fremlagde en usandsynlig forklaring. Dommen viser, at hvis der er sammenfald mellem dna-profilerne for tiltalte og det biologiske spor, så vil dna være et stærkt indicie på, at tiltalte faktisk har været på gerningsstedet. Det kan tillige udledes, at omstændighederne, hvorunder et spor bliver fundet, indgår i vurderingen af dna-beviset. Retten inddrog netop cigaretskoddets placering og friskhed i sin vurdering. Retten fandt, at cigaretskoddet have tilknytning til forbrydelsen, idet cigaretskoddet blev fundet ved siden af det opbrudte våbenskab. Den omstændighed, at cigaretskoddet syntes at være smidt fornyelig, indikerede, at tiltalte havde været på gerningsstedet inden for en i straffesagen relevant tidsperiode.

5.3.2. TfK 2019.260/2 ØLD

I sagen var der rejst tiltale for forsøg på tyveri efter straffelovens § 276, jf. § 285, stk. 1, 1. pkt., jf. § 21, stk. 1, idet tiltalte ved rudeknusning havde skaffet sig adgang til en ejendom med henblik på at stjæle, hvilket imidlertid mislykkedes af ukendte årsager. Det fremgår af sagens oplysninger, at tiltalte havde foretaget indtrængen gennem et vindue, og at der var fundet dna-materiale på det indvendige vinduesgreb. Af den retsgenetisk erklæring fremgik, at ”det indsendte materiale indeholder dna fra mere end en person, hvoraf mindst en er af hankøn. Dna-profilen talte for, at en del af det undersøgte

⁸⁷ U 2010.3087 VLD, Vester Landsrets dom af 19. august 2010, s. 3

⁸⁸ U 2010.3087 VLD, Vester Landsrets dom af 19. august 2010, s. 4

dna stammer fra tiltalte. Dna-profilen fra materialet blev beregnet til at være 498.000 gange mere sandsynlig, hvis en del af det undersøgte dna stammer fra tiltalte, end hvis ikke en del af det undersøgte dna stammer fra ham”.⁸⁹ Tiltalte havde til politiet forklaret, at ”han ikke huskede indbruddet, men hvis hans dna var fundet på stedet, var det nok ham der havde gjort det.”⁹⁰ Han hævdede imidlertid i byretten, at han ikke havde forklaret således. I landsretten foreholdt anklageren tiltalte den forklaring, der fremgik af retsbogen fra grundlovsforhøret. Tiltalte havde forklaret, ”at han lige var vågnet, da politiet kom, og at det må være derfor, at han i første omgang sagde til politiet, at det jo måtte være ham, når hans dna var fundet på adressen.”⁹¹ Tiltalte tog ligeledes afstand fra denne udtalelse.

Byretten fandt det ikke bevist, at tiltalte havde begået indbrudsforsøget. Retten bemærkede, at anmelderen havde set en person i nærheden af ejendommen, der var 185-190 cm høj. Signalementet passede ikke med tiltalte, der efter sigende var 178 cm høj. Retten lagde tillige den retsgenetiske erklæring til grund, og bemærkede at det deraf fremgik, at det indsendte materiale indeholdt dna fra mere end en person, og at den beregnede likelihood-kvotient var 1:489.000. Retten anførte, at der udover dna-sporet ikke var oplysninger, der knyttede tiltalte til gerningsstedet.

Landsretten fandt modsat byretten, at tiltalte var skyldig i den rejste tiltale. Landsretten lagde først og fremmest vægt på resultatet af dna-analysen. Endvidere blev der lagt vægt på, at indbrudsforsøget var begået tæt på den havn, hvor tiltalte havde sin båd opbevaret. Landsretten lagde også vægt på, at tiltalte ”talrige gange”⁹² var straffet for berigelseskriminalitet, herunder indbrudstyverier. Ydermere lagde landsretten vægt på, at tiltalte havde afgivet skiftende forklaringer vedrørende den omstændighed, at hans biologiske spor var fundet på gerningsstedet.

Tiltalte blev idømt en fælles- og tillægsstraf på 4 måneders fængsel, herunder en reststraf på 100 dage.

Udledning af dommen

Landsretten lagde dna-beviset til grund, uden at det klart fremgik af begrundelsen, om retten havde taget højde for den omstændighed, at dna-beviset bestod af en blandings dna-profil med en likelihood-

⁸⁹ TfK 2019.260/2 ØLD, Østre Landsrets dom af 29. november 2018, s. 3

⁹⁰ TfK 2019.260/2 ØLD, Østre Landsrets dom af 29. november 2018, s. 2

⁹¹ TfK 2019.260/2 ØLD, Østre Landsrets dom af 29. november 2018, s. 4

⁹² TfK 2019.260/2 ØLD, Østre Landsrets dom af 29. november 2018, s. 4

kvotient beregnet til under 1.000.000. Heraf kan udledes, at retten også anser et dna-bevis med en likelihood-kvotient beregnet til 489.000, for at have stor bevisværdi. Retten sammenholdt dna-profilanalysen med de typiske forhåndsodds, herunder tiltaltes tilknytning til gerningsområdet, samt at tiltalte tidligere var straffet for ligeartet kriminalitet. Det kan tillige udledes, at dna-beviset fremstår stærkere, såfremt den tiltalte afgiver skiftende forklaringer vedrørende dna-sporets opståen. Tiltaltes forklaring indgik i vurderingen af dna-beviset og det blev tillagt vægt, at tiltalte ikke havde en plausibel forklaring på, at det med stor sandsynlighed var hans dna, som er fundet på gerningsstedet.

5.3.3. TfK 2019.1160 ØLD

I sagen var der rejst tiltale for brugstyveri af motorkøretøj efter straffelovens § 293 a, jf. § 89, idet tiltalte uberettiget havde brugt en personbil. Tiltalte var tillige tiltalt for overtrædelse af færdselsloven, men disse forhold vil ikke blive behandlet i nærværende analyse. Det fremgår af sagens oplysninger, at der blev fundet dna på den udløste airbag ved førersiden. Materialet indeholdt dna fra mere end en person, hvoraf mindst en var af hankøn, og likelihood-kvotienten blev beregnet til mere end 1.000.000. Tiltalte forklarede for landsretten, at han ikke kunne forklare, hvorfor det med stor sandsynlighed var hans dna, der er fundet på airbaggen. Desuden kunne han ikke huske, hvor han opholdt sig på gerningstidspunktet.

Tiltalte blev i byretten frifundet. Byretten bemærkede imidlertid, at der ikke var rimelig tvivl om, at en del af dna-sporet udvundet fra den udløste airbag stammede fra tiltalte. Byretten anførte, at ”denne omstændighed udgør imidlertid ikke i sig selv et til domfældelse i en straffesag tilstrækkeligt sikkert bevis for, at tiltalte har ført bilen og i øvrigt gjort sig skyldig i de forhold, han er tiltalt for”.⁹³ Byretten begrundede ovenstående med, at det af den retsgenetisk erklæring fremgik, at materialet indeholdt dna fra mere end en person. Retten bemærkede endvidere, at det efter omstændighederne ikke kunne tillægges vægt, at tiltalte havde bopæl i nærheden af gerningsstedet, samt at tiltalte tidligere var straffet for berigelseskriminalitet.

Dommen blev anket af anklagemyndigheden med påstand om domfældelse i overensstemmelse med den i byretten rejste tiltalte. Landsretten fandt modsat byretten, at der var ført det til domfældelse tilstrækkelige bevis for, at tiltalte havde været fører af den brugsstjålne personbil. Landsretten lagde

⁹³ TfK 2019.1160 ØLD, Østre Landsrets dom af 13. juni 2019, s. 3

til grund, at tiltaltes dna var fundet på den udløste airbag ved førersiden, samt at dna'et med en høj grad af sandsynlighed stammede fra tiltalte. Landsretten bemærkede, at materialet indeholdt dna fra mere end en person, hvoraf mindst en person var af hankøn. Ydermere bemærkede landsretten, at der ikke forelå en anden plausibel forklaring på, at tiltaltes dna var fundet på bilen, ud over at tiltalte havde været fører af den. Landsretten anførte endvidere, at disse omstændigheder skulle sammenholdt med sagens øvrige oplysninger, herunder at tiltalte boede i nærheden af det sted, hvorfra personbilen blev meldt brugsstjålet, og hvor den efterfølgende blev fundet, samt at tiltalte gentagende gange var straffet for berigelseskriminalitet. Landsretten fandt, at omstændighederne samlet set udgjorde tilstrækkeligt bevis.

Tiltalte blev idømt en fælles- og tillægsstraf på 20 dages fængsel, som blev gjort betinget.

Udledning af dommen

Når man sammenholder by- og landsrettens begrundelser, kan det indikere, at der ikke er en ensartet praksis for, hvilken bevismæssig vægt blandings dna-profiler skal tillægges. Byretten lagde vægt på, at materialet indeholdt dna fra mere end en person og vurderede derfor dna-beviset med forsigtighed. Landsretten tillagde imidlertid dna-beviset større bevismæssig vægt med henvisning til, at dna-bevis havde en høj likelihood-kvotient. Det kan desuden udledes, at dna-beviset tillægges større bevismæssig vægt, såfremt tiltalte ikke kan give en plausibel forklaring på, at det med stor sandsynlighed er hans dna, som er fundet på gerningsstedet. Endvidere viser by- og landsrettens begrundelser, at der heller ikke er en ensartet praksis for vægtningen af forhåndsodds, herunder at tiltalte boede i nærheden af gerningsstedet, og tidligere var straffet for ligeartet kriminalitet. Byretten anførte, at der var tale om forhold, der efter omstændighederne ikke kunne tillægges betydning. Landsretten fandt modsat byretten, at forhåndsoddsene understøttede dna-beviset.

5.3.4. Sagsnr. SS 1-6384/2024

I sagen var tiltalte tiltalt for manddrab efter straffelovens § 237. Det fremgår af sagens oplysninger, at drabet blev begået i forurettedes lejlighed, og at der i lejligheden blev fundet biologiske spor på lommerne af forurettedes cowboybukser. Af den retsgenetiske erklæring fremgik det, at dna-profilen for de pågældende biologiske spor var beregnet til at være mere end 1.000.000 gange mere sandsynlige, hvis en del af det undersøgte materiale stammede fra tiltalte, end hvis ikke en del af det undersøgte dna stammede fra tiltalte.

Tiltalte havde i retten forklaret, at han den pågældende aften var i byen. Han havde udover alkohol indtaget speed og kokain og røget hash. Tiltalte forklarede endvidere, at han havde blackout fra han forlod byen, til han kom tilbage til det krigsskib, hvorpå han arbejdede. Han bemærkede, at han således ikke kunne huske at have mødt forurettede eller at have været i hendes lejlighed.

Indledningsvist fandt byretten det bevist, at forurettede var afgået ved døden som følge af en forbrydelse. Byretten lagde vægt på obduktionserklæringen, gerningsstedsundersøgelsen og fotos optaget i forbindelse med obduktionen samt på gerningsstedet.

Retten fandt desuden, at tiltalte var den rette gerningsperson. Retten lagde blandt andet til grund, at det var bevist, at tiltalte på gerningsdagen havde opholdt sig i forurettedes lejlighed. Retten lagde vægt på, at der i lejligheden var fundet biologiske spor på lommerne af forurettedes cowboybukser, samt at likelihood-kvotienten blev beregnet til mere end 1.000.000. Retten lagde tillige vægt på, at der var fundet sikre identifikationspunkter mellem de fodafttryk, der af gerningspersonen var afsat i forurettedes køkken, og tiltaltes fodafttryk.

Retten bemærkede, at tiltaltes forklaring ikke udelukkedes, at tiltalte havde været til stede i lejligheden på gerningstidspunktet. Retten bemærkede tillige, at tiltaltes forklaring om sin færden ”forekommer utroværdig og konstrueret til lejligheden, herunder forklaringen om at han skulle have haft et blackout netop for det tidspunkt, hvor drabet må anses for at være begået”.⁹⁴ Retten lagde endvidere vægt på et vidneudsagn, der var givet af en på daværende tidspunkt taxichauffør. Han forklarede, at forurettede ankom til lejligheden i taxa sammen med gerningspersonen, og at gerningspersonen forinden var blevet kørt rundt med henblik på at finde en prostitueret. Retten bemærkede i forlængelse deraf, at forurettede ifølge hendes partner, prostituerede sig for at skaffe heroin.

Endelig lagde retten vægt på, at tiltalte ikke havde givet en plausibel forklaring på, hvorledes hans dna og fodafttryk var blevet afsat i forurettedes lejlighed.

Tiltalte blev idømt en tillægsstraf af fængsel i 11 år og 6 måneder.

⁹⁴ Sagsnr. SS 1-6384/2024. Københavns Byret af 10. juli 2024

Udledning af dommen

Det kan udledes af dommen, at dna-beviset tillægges en betydelig vægt, såfremt tiltalte ikke kan give en plausibel forklaring på, hvorledes hans dna er blevet afsat på gerningsstedet. Det kan desuden udledes, at det er nødvendigt at vurdere dna-bevisets tilknytning til lovovertrædelsen. Retten fandt det bevist, at tiltalte havde opholdt sig i forurettedes lejlighed på gerningsdagen, idet hans forklaring om egen færden ikke udelukkede dette. Denne vurdering blev desuden støttet af en vidneforklaring. Ydermere blev der fundet fodaftryk i lejligheden, der passede med tiltaltes fodaftryk. Dommen illustrerer, at dna-beviser tillægges betydelig vægt, såfremt der ikke foreligger en plausibel forklaring på dna-sporets tilstedeværelse, og sagens omstændigheder i øvrigt taler for, at tiltalte har befundet sig i gerningsområdet inden for en relevant tidsperiode.

5.3.5. Sammenfatning

Det fremgår af de foregående afsnit, at domstolene vurderer dna-beviset i sammenhæng med sagens øvrige omstændigheder. Det ses på baggrund af ovenstående analyse af retspraksis, at der ved øvrige omstændigheder blandt andet forstås, hvordan tiltalte forholder sig til det biologiske fund. Retten inddrager i vurderingen af dna-beviset, om den tiltalte har en plausibel forklaring på, at det med stor sandsynlighed er den pågældendes dna, som er fundet på eksempelvis gerningsstedet. U 2010.3087 VLD illustrerer, at dna-beviset i samspil med en usandsynlig forklaring kan være tilstrækkeligt til domfældelse, når der ikke foreligger andre belastende omstændigheder. TfK 2019.260/2 ØLD og TfK 2019.1160 ØLD adskiller sig fra U 2010.3087 VLD ved, at der forelå yderligere indicier i form af forhåndsodds. De tiltalte havde en tilknytning til gerningsområdet og var tidligere idømt straf for ligeartet kriminalitet. Dommen vidner om, at inkonsistente forklaringer eller manglende forklaring tillige kan løfte teknisk svagere beviser, idet der i begge sager skete domfældelse på trods af, at der var tale om blandings dna-profiler. Desuden var likelihood-kvotienten i TfK 2019.260/2 ØLD beregnet til kun 498.000.

I SS 1-6384/2024 tillagde retten det betydelig vægt, at tiltalte ikke havde en plausibel forklaring på, hvorledes hans dna var afsat på gerningsstedet. Tiltaltes forklaring fremstod ”utroværdig og konstrueret til lejligheden”⁹⁵, og idet den ikke omhandlede dna-sporets tilstedeværelse, blev forklaringen af retten tillagt karakter af en manglende forklaring. Det bemærkes, at retten også tillagde andre

⁹⁵ Sagsnr. SS 1-6384/2024. Københavns Byret af 10. juli 2024

belastende omstændigheder vægt, herunder et fodaftryk og et vidneudsagn. Dommen underbygger dog den generelle tendens til, at domstolene tillægger tiltaltes forklaring eller det forhold, at ingen forklaring er afgivet, selvstændig betydning i vurderingen af dna-bevisets vægt.

Dommene vidner om, at dna-beviset fremstår mere overbevisende, når det suppleres af en utroværdig, manglende eller irrelevant forklaring. Det synes ikke at have afgørende betydning for vægtningen af beviset, hvilken af disse tilfælde der foreligger.

5.4. Delkonklusion

Det ses på baggrund af ovenstående analyse af retspraksis, at dna-beviser tillægges en høj bevisværdi. Det blev imidlertid fastslået i U 2010.82 VLD, at dna-beviset ikke kan stå alene. Det ses, at denne opfattelse er blevet fulgt i efterfølgende retspraksis. Hvorvidt tiltalte er ophavsmand til sporet, beror på sagens øvrige omstændigheder. Domstolene lægger foruden dna-beviset vægt på forhåndssodds. Det ses, at domstolene særligt vurderer det som værende belastende omstændigheder, at den tiltalte har bopæl i nærheden af gerningsstedet, og tiltalte forud for gerningstidspunktet har begået ligeartet kriminalitet. Retten lægger dog også andre forhåndssodds til grund, såsom færden omkring gerningsstedet i tidsmæssig nærhed af gerningstidspunktet. Det ses endvidere, at retten i forbindelse med vurderingen af dna-beviset også inddrager, om dna-beviset kan være kommet til gerningsstedet ved en tilfældighed. Dette kom særligt til udtryk i de sager, hvor det biologiske spor var udvundet fra flytbare genstande som for eksempelvis et cigaretskod, og i de sager, hvor sagens omstændigheder talte for, at der kunne være sket en sekundær overførsel. Ydermere ses det, at retten også tillægger det vægt, såfremt tiltalte ikke kan give en plausibel forklaring på, at det med stor sandsynlighed er den pågældendes dna, der er fundet på eksempelvis gerningsstedet.

Det bemærkes desuden, at der ses en vis uenighed blandt by- og landsretten i vurderingen af, hvornår bevisbyrden er løftet udover enhver rimelig tvivl. Dette må antages at være udtryk for, at der ikke foreligger en entydig retspraksis for, hvor meget der udover dna-beviset kræves til en domfældelse. Forskellen illustreres blandt andet ved en sammenligning af U 2011.25 VLD og TfK 2019.1160 ØLD. I førstnævnte sag anførte landsretten eksplicit, at der erfaringsmæssigt er større sandsynlighed for, at gerningspersonen til et indbrudstyveri har en vis tilknytning til nærområdet og tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet, end at en tilfældig person er gerningspersonen. Retten anvendte således forhåndssodds som understøttelse til dna-beviset. Modsat anførte retten i TfK 2019.1160 ØLD, at sådanne

omstændigheder, efter omstændighederne, ikke kunne tillægge betydning. Sagen blev imidlertid anket til landsretten, der i sin afgørelse tillagde disse forhold betydning og dermed nåede til et andet resultat. Dette vidner desuden om, at domstolene fra sag til sag forholder sig til, hvilken bevisværdi dna-beviset har i forhold til skyldsspørgsmålet i overensstemmelse med princippet om den fri bevisbedømmelse

Som beskrevet i afsnit 2.5. om forhåndsodds, er der er sket en udvidelse af antallet af genetiske markører, der analyseres ved oprettelsen af en dna-profil. Denne ændring synes ikke at have påvirket bevisvurderingen i praksis. Gennemgangen af retspraksis viser, at domstolene hverken tillægger dna-beviset større eller mindre vægt som følge af overgangen fra 10 til 16 dna-systemer, eller fra overgangen fra 16 til 23 dna-systemer. Dette er i overensstemmelse med den generelle opfattelse af, at det ikke er muligt generelt at bestemme, hvilken betydning et konkret bevis skal tillægges. I overensstemmelse med princippet om den fri bevisbedømmelse, ses det, at retten træffer sin afgørelse på grundlag af den overbevisning, som bevisførelsen har fremkaldt. Det kan således konstateres, domstolene ikke anvender dna-beviset mekanisk, men derimod vurderer det som et indicium, der skal vurderes i sammenhæng med sagens øvrige omstændigheder.

Kapitel 6. Retssikkerhedsmæssige overvejelser

På baggrund af den foregående gennemgang af retspraksis lægges der i dette kapitel op til retssikkerhedsmæssige overvejelser i relation til anvendelsen af dna-beviser i straffesager. Formålet er at belyse, hvorvidt den måde, hvorpå dna-beviset vurderes og vægtes af domstolene, rejser retssikkerhedsmæssige betænkeligheder. Kapitlet vil først beskrive fejlslutninger. Dernæst vil kapitlet belyse, om der reelt sker en omvendt bevisbyrde, når domstolene foruden dna-beviset tillægger det vægt, at tiltalte ikke har afgivet en plausibel forklaring på, at det med stor sandsynlighed er den pågældendes dna, der er fundet på et belastende sted. Endelig vil kapitlet behandle faktorer, der kan påvirke dna-beviset, herunder sekundær overførsel af dna og kontaminering.

6.1. Det naturvidenskabelige sandsynlighedsbegreb

Ved brug af dna-beviser, bliver retten forelagt en likelihood-kvotient, der er et naturvidenskabeligt sandsynlighedsbegreb. Likelihood-kvotienten angiver, som beskrevet i afsnit 2.4. om likelihood-

kvotient, sandsynligheden for det observerede dna-fund under forskellige hypotetiske scenarier. Bru-
gen af et naturvidenskabeligt sandsynlighedsbegreb i retten, kan give anledning til retssikkerheds-
mæssige overvejelser, idet de retlige aktører ikke nødvendigvis er trænet i at fortolke eller anvende
statistiske sandsynligheder.

Retsgenetisk Afdeling anvender standardformuleringer i dna-erklæringerne. Det betyder, at retsgene-
tikere ikke sætter ord på den bevismæssige vægt, men kun angiver den beregnede værdi, den såkaldt
likelihood-kvotient. Baggrunden herfor er, at verbaliseringer i højere grad misforstås end de eksakte
tal.⁹⁶ Såfremt der opstår spørgsmål vedrørende fortolkningen af retsgenetiske begreber, kan der ind-
kaldes en retsgenetiker til at afgive forklaring i retten. Det ses ikke sjældent, at en retsgenetiker er
indkaldt som sagkyndigt vidne i en retssag. På trods af denne mulighed, støder man i retspraksis på
to fejlslutninger: prosecutors fallacy og defence attorneys fallacy.

Hvis man antager, at en likelihood-kvotient beregnet til 1.000.000 betyder, at sporet med en sandsyn-
lighed på 1:1.000.000 stammer fra en tilfældig anden person, begår man fejlslutningen prosecutors
fallacy. Prosecutors fallacy er en overfortolkning af den retsgenetiske erklæring. Den retsgenetiske
erklæring beskriver ikke sandsynligheden for, at dna-materialet stammer fra tiltalte, men derimod
sandsynligheden for observationen, hvormed menes sandsynligheden for dna-profilsammenfald.⁹⁷

Retsgenetisk Afdeling anvender en grænse for likelihood-kvotienten på 1.000.000, hvilket betyder,
at der i den danske befolkning på 6 mio. mennesker, teoretisk vil være mindst 5 andre personer, der
matcher sporets dna-profil. Hvis man på baggrund heraf antager, at de 5 andre personer lige så godt
kan være rette gerningsperson, sker der en underfortolkning af den retsgenetiske erklæring. Det skyl-
des, at det er usandsynligt, at hele den danske befolkning har de samme forhåndsodds som tiltalte.
Med andre ord tages der ikke højde for eksempelvis forhåndsodds, såsom alibi, motiv eller tilknytning
til gerningsområdet. En sådan fejlslutning betegnes defence attorneys fallacy.⁹⁸

⁹⁶ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 5.1.1. Dna-erklæringer udfærdiget før den 21. maj 2024 og pkt. 5.1.2. Dna-erklæringer udfærdiget den 21. maj 2024 og fremefter

⁹⁷ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 5.5.1. Prosecutors fallacy, og Jochimsen, Jørgen, m.fl. (2025). *"Bevisførelse i retssager – oversigt over regler og afgørelser i borgerlige retssager og i straffesager"*, 2. udgave, s. 410f

⁹⁸ Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Dna-beviset i straffesager (2024), pkt. 5.5.2. Defence attorneys fallacy, og Jochimsen, Jørgen, m.fl. (2025). *"Bevisførelse i retssager – oversigt over regler og afgørelser i borgerlige retssager og i straffesager"*, 2. udgave, s. 410f

Det kan på baggrund af analysen i kapitel 5 udledes, at dommere kan have svært ved at forstå den reelle betydning af statistiske sandsynligheder i retsgenetiske erklæringer, idet fejlslutningen defence attorneys fallacy ses i såvel ældre som nyere retspraksis. I U 2011.25 VLD frifandt byretten tiltalte med følgende begrundelse:

Retten bemærker, at dna-analysen er det eneste bevis i sagen. I en befolkning på 5 mio. mennesker som den danske vil der teoretisk være 4 andre personer, der har samme dna-profil. På baggrund heraf finder retten, at der er rimelig tvivl om, hvorvidt tiltalte er skyldig, og han frifindes derfor.⁹⁹

Tilsvarende i TfK 2022.310 ØLD, hvor byretten frifandt tiltalte med følgende begrundelse:

(...) Da der bor mere end 5 mio. mennesker i Danmark, hvoraf mændene udgør knap halvdelen, kan der være mindst 2 mænd med samme dna-profil. Under disse omstændigheder og (...), finder retten, uanset at tiltalte er hjemløs, at der er en rimelig tvivl om tiltaltes skyld, hvorfor tiltalte frifindes.¹⁰⁰

Det ses således i retspraksis, at retten sætter den bevismæssigt vægt i forhold til en befolkningsstørrelse, og at der ud fra denne argumenteres for, at sporet lige så godt kan stamme fra x antal andre personer. Dette er en klar fejlslutning.

Fejlslutninger som prosecutors fallacy og defence attorneys fallacy rejser grundlæggende retssikkerhedsmæssige problematikker, idet der reelt opstår en risiko for, at dna-beviser enten overvurderes og fører til domfældelse af uskyldige, eller undervurderes og fører til frifindelse, hvor domfældelse ellers havde være berettiget. Det er afgørende, at retten har den rette forståelse af, hvordan det naturvidenskabelige sandsynlighedsbegreb skal vurderes og anvendes i en juridisk sammenhæng.

⁹⁹ U 2011.25.VLD, Vestre Landsrets dom af 20. september 2010, s. 3

¹⁰⁰ TfK 2022.310 ØLD, Østre Landsrets dom af 31.maj 2022, s. 3

6.2. Omvendt bevisbyrde?

På baggrund af den foregående gennemgang af retspraksis kunne det blandt andet konkluderes, at det indgår i bevisvurderingen og i vurderingen af dna-beviset, om tiltalte har en plausibel forklaring på, at det med stor sandsynlighed er den pågældendes dna, som er fundet på eksempelvis gerningsstedet. Den omstændighed, at domstolene tillægger tiltaltes manglende forklaring vægt i bevisbedømmelsen, giver anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser. Det centrale spørgsmål er, om bevisbyrden herved overføres til tiltalte i strid med uskyldsformodningen i EMRK art. 6, stk. 2.

Spørgsmålet blev indbragt for Højesteret i U 2017.35 HD, der omhandlede et indbrudstyveri. Både by- og landsretten dømte den tiltalte og bemærkede blandt andet, at tiltalte ikke havde givet en sandsynlig forklaring på, hvorledes hans dna blev fundet på indersiden af det opbrudte vindue. Som følge heraf, anførte tiltalte for Højesteret, at bevisbyrden var overført fra anklagemyndigheden til ham, hvorfor han påstod sig frifundet. Højesteret bemærkede, at by- og landsretten ved bevisbedømmelsen havde lagt vægt på dna-beviset samt forhåndsodds, herunder at tiltalte boede og færdes i området omkring gerningsstedet, samt at han tidligere var straffet for ligeartet kriminalitet. På baggrund heraf fandt Højesteret:

(...) at det ikke er udtryk for, at bevisbyrden for tiltaltes skyld er blevet overført fra anklagemyndigheden til ham. Der er alene tale om en konstatering af, at der ikke foreligger en plausibel forklaring på, at det biologiske spor kan være afsat på anden måde end i forbindelse med indbrudstyveriet.¹⁰¹

Dommen illustrer et tilfælde, hvor anklagemyndigheden havde løftet bevisbyrden, således at rettens bemærkning måtte anses som en konstatering af, at tiltalte ikke havde afgivet en forklaring, som eventuelt kunne svække bevisværdien af de fremlagte beviser.

En central dom på området er John Murray v. The United Kingdom, 1996. Tiltalte blev anholdt af politiet i Nordirland, idet han var under mistanke for overtrædelse af terrorlovgivningen. Tiltalte blev antruffet i et hus, hvor man samtidig befriede en person, der var blevet udsat for frihedsberøvelse. Tiltalte, der havde påberåbt sig retten til tavshed, blev af den engelske domstol dømt. Den engelske

¹⁰¹ U 2017.35 HD, Højesterets dom af 14. september 2016, s. 6

domstol bemærkede, at tiltalte ikke havde forklaret sin tilstedeværelse i huset. Tiltalte indbragte afgørelsen for EMD, der anførte, at tiltaltes tavshed kan tages i betragtning i situationer ”which clearly calls for an explanation from him”.¹⁰² EMD anførte endvidere, at den betydning, der kan tillægges en tiltaltes tavshed, afhænger af ”all the circumstances of the case”.¹⁰³ Ydermere anførte EMD ”it is only if the evidence against the accused ”calls” for an explanation which the accused ought to be in a position to give that a failure to give any explanation ”may as a matter of common sense allow the drawing of an inference that there is no explanation and that the accused is guilty”.¹⁰⁴ EMD fandt, at anklagemyndigheden havde ført beviser, der i tilstrækkelig grad talte for tiltaltes skyld, og at omstændighederne derfor berettigede en forventning om en forklaring fra tiltalte. Bevisbyrdereglerne kunne derfor ikke anses for at være blevet overført fra anklagemyndigheden til tiltalte i strid med uskyldsformodningsprincippet. Det betyder, at det ikke er i strid med bevisreglerne at tillægge tiltaltes tavshed vægt, når en forklaring fra tiltalte synes påkrævet som følge af det i øvrigt beviste. Det er forudsat, at tavsheden ikke udgør det eneste eller væsentligste bevis mod tiltalte.

Dommen er fulgt op i senere retspraksis fra EMD. I dommen *Telfner v. Austria* fandt EMD, at uskyldsformodningen i EMRK artikel 6, stk. 2, var blevet krænket. Sagen vedrørte en dødelig trafikulykke. Tiltalte var blevet dømt for at have ført bilen og efterladt stedet uden at hjælpe, på trods af at der ikke var beviser for, at det var ham, der havde kørt bilen. Det fremgik af sagens oplysninger, at bilen var registreret i tiltaltes mors navn, som havde anført, at bilen jævnligt blev brugt af flere familiemedlemmer. Tiltalte var ifølge politiets generelle observationer, den primære bruger af bilen. Tiltalte nægtede sig imidlertid skyldig og forklarede, at han ikke havde kørt bilen på det relevante tidspunkt. Han ønskede ikke at afgive yderligere forklaring. Den Østrigske domstole lagde afgørende vægt på, at tiltalte ikke havde forklaret sin tilknytning til bilen: ” It would have been open to the accused to give a contrary version of events which conflicted with the charges and to put in relevant evidence without thereby at the same time having to name another person as the driver”.¹⁰⁵ EMD fandt, at tiltaltes tavshed fremstod som det bærende bevis, hvorfor bevisbyrden var overført til den tiltalte, hvilket ikke er foreneligt med EMRK. EMD bemærkede, at tiltaltes tavshed kan tillægges bevismæssig betydning, såfremt de foreliggende beviser er af en sådan beskaffenhed, at ”the only common-sense inference to be drawn from the accused’s silence is that he had no answer to the case

¹⁰² *John Murray v. The United Kingdom* af 8. Februar 1996, præmis 47

¹⁰³ *John Murray v. The United Kingdom* af 8. Februar 1996, præmis 47

¹⁰⁴ *John Murray v. The United Kingdom* af 8. Februar 1996, præmis 51

¹⁰⁵ *Telfner v. Austria* af 20. juni 2001, præmis 11

against him”.¹⁰⁶ Dommen understreger, at tiltaltes tavshed kun kan tillægges betydning, hvis der er i øvrige belastende beviser, som kalder på en forklaring. Dommen illustrerer i overensstemmelse med John Murray v. The United Kingdom, hvordan tavshed i fravær af øvrige belastende beviser, kan føre til en krænkelse af tiltaltes retssikkerhed.

Det kan på baggrund af ovenstående konstateres, at det er foreneligt med uskyldsformodningen, at tillægge tiltaltes manglende forklaring bevismæssig betydning. Forudsat at en alternativ plausibel forklaring fra tiltalte synes påkrævet som følge af det i øvrigt bevise. Desuden må den manglende forklaring hverken udgøre det eneste eller væsentligste bevis mod tiltalte.

6.3. Faktorer der kan påvirke dna-beviset

6.3.1. Sekundært overført dna

Når et dna-spor overføres ved indirekte kontakt mellem en person og en genstand, er der tale om sekundært overført dna. Det kan for eksempel forekomme, når to personer giver hinanden hånden, og en af dem efterfølgende berører en genstand, idet der ved håndtryk sker en overførsel af dna til hinandens hænder.

En central dom på dette område er TfK 2019.1089/2 ØLD. Tiltalte var tiltalt for overtrædelse af knivloven. Politiet havde fundet en kniv under ransagningen af en bil, hvori tiltalte havde være passager. På kniven blev der fundet dna, der med en sandsynlighed på 1:1.000.000 stammede fra tiltalte. Tiltalte gjorde gældende, at hans dna var blevet overført fra betjenten, der anholdt ham og ransagede bilen. Tiltalte blev i byretten fundet skyldig med følgende begrundelse:

(...) tiltalte befandt sig på bagsædet af bilen ganske tæt på det sted, hvor kniven blev fundet, og at tiltalte i forbindelse med anholdelsen af personen på passagersædet foran har haft mulighed for at lægge kniven under bagsædet, finder retten, at den klart mest sandsynlige årsag til, at tiltaltes dna er fundet på kniven, er, at tiltalte har haft kniven i sin besiddelse forud for politiets ransagning af bilen. Det er ved

¹⁰⁶ Telfner v. Austria af 20. juni 2001, præmis 17

rettens vurdering indgået, at tiltalte flere gange tidligere er dømt for besiddelse af knive.¹⁰⁷

Byretten forkastede tiltaltes forklaring om, at tiltaltes dna var blevet overført fra politibetjenten. Sagen blev anket til landsretten, der ligesom byretten lagde til grund, at det var bevist, at tiltaltes dna var fundet på kniven. Landsretten nåede imidlertid frem til en frifindelse med følgende begrundelse:

Som anført af byretten er det imidlertid uoplyst, om den betjent, der fandt kniven, deltog i visitationen af tiltalte, og om den pågældende betjent i givet fald bar handsker under enten visitationen eller under sin berøring af kniven. (...) Selv om det også efter oplysningerne for landsretten kan tiltrædes, at det - som anført af byretten - er klart mest sandsynligt, at kniven har været i tiltaltes besiddelse, kan der efter bevisførelsen ikke bortses fra, at tiltaltes dna kan være overført til kniven via den betjent, der fandt kniven. Det er derfor ikke godtgjort med de beviskrav, der gælder i en straffesag, at tiltalte har haft kniven i sin besiddelse.¹⁰⁸

Landsretten fandt således, at der efter bevisførelsen ikke kunne ses bort fra, at tiltaltes dna kunne være overført til kniven gennem den ransagende betjent. Det var derfor ikke bevist ud over enhver rimelig tvivl, at tiltalte havde haft kniven i sin besiddelse, som krævet i en straffesag.

Sekundært overført dna omfatter tillige tilfælde, hvor det biologiske materiale er overført fra en effekt til en anden. Dette blev illustreret i TfK 2017.341 ØLD, der er behandlet i afsnit 5.2.3. Politiet havde under en ransagning fundet nogle våben, hvorpå der blev fundet dna, der med en sandsynlighed på 1:1.000.000 stammede fra tiltalte. Et vinde forklarede i byretten, at han var den eneste med adgang til våbenkælderen. På trods heraf blev tiltalte ved byretten fundet skyldig med følgende begrundelse:

Når det fremkomne, herunder at tiltalte ofte har mødtes med A, som efter egen forklaring havde adgang til våbenlageret i kælderen, sammenholdes med det fundne dna-spor, der viser, at det er mere end 1.000.000 gange mere sandsynligt, hvis en del af det undersøgte dna fra Glock-pistolen stammer fra T2, end hvis ikke en del

¹⁰⁷ TfK 2019.1089/2 ØLD, Østre Landsrets dom af 28. maj 2019, s. 4

¹⁰⁸ TfK 2019.1089/2 ØLD, Østre Landsrets dom af 28. maj 2019, s. 6

af det undersøgte dna stammer fra ham, er det uden for enhver rimelig tvivl bevist, at tiltalte (...) har været i besiddelse af pistolen.¹⁰⁹

Sagen blev anket til landsretten. I landsretten forklarede vidnet, at det var muligt, at han havde brugt tiltaltes arbejdshandsker, da han håndterede våbnet. I landsretten anførte et sagkyndigt vidne, herunder en retsgenetiker, sig om sekundær overførsel af dna. Han oplyste, at ”det er muligt at overføre dna fra et par handsker til et andet materiale, som i dette tilfælde er en pistol”.¹¹⁰ Landsretten lagde ligesom byretten til grund, at det var bevist, at det var tiltaltes dna der var fundet på våbnet. Landsretten frifandt imidlertid tiltalte med følgende begrundelse:

Det er efter forklaringerne nærliggende, at A herunder kan være kommet i besiddelse af arbejdshandsker, som tiltalte har benyttet, og det kan ifølge retsgenetikeren ikke afvises, at tiltaltes dna på denne måde kan være overført sekundært til pistolen, da A skjulte våbnene. (...) Uanset dna-undersøgelsens udfald finder vi herefter, at det under de således i øvrigt foreliggende omstændigheder er betænkeligt at fastslå tiltaltes strafskyld med den sikkerhed, der må kræves i en straffesag, og vi stemmer derfor for frifindelse.¹¹¹

Landsretten fandt således, at det ikke var godtgjort med de beviskrav, der gælder i en straffesag, at tiltalte havde haft våbnet i sin besiddelse.

Dommene illustrerer, at det er afgørende for retssikkerheden, at domstolene forholder sig kritisk til dna-beviser, herunder deres tilblivelsesmåde. En undladelse heraf giver anledning til retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, idet der er risiko for, at bevisets vægt overvurderes, således at princippet in dubio pro reo bliver undermineret.

¹⁰⁹ TfK 2017.341 ØLD, Østre Landsrets dom af 17. januar 2017, s. 4

¹¹⁰ TfK 2017.341 ØLD, Østre Landsrets dom af 17. januar 2017, s. 6

¹¹¹ TfK 2017.341 ØLD, Østre Landsrets dom af 17. januar 2017, s. 8

6.3.2. Kontaminering

Videnskabelige analysemetoder som dna-analyser indebærer en risiko for kontaminering. Ved kontaminering forstås en utilsigtet overførsel af fremmed dna til et biologisk spor.¹¹² Det drejer sig om tilfælde, hvor en sådan overførsel sker som følge af en proceduremæssig fejl i håndteringen. Det er således en procesfejl, der kan kompromittere bevisets pålidelighed. Domstolene må forholde sig til kontaminationsrisikoen, når sagens omstændigheder indikerer, at en sådan risiko foreligger. En undladelse heraf kan give anledning til retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, idet der er risiko for, at bevisets vægt overvurderes, således at princippet in dubio pro reo bliver undermineret. I 42/2024, der blev behandlet i afsnit 5.2.4, indikerede et vidneudsagn, at der var en kontaminationsrisiko. Kort opsummeret, blev en nettopose indeholdende blandt andet forurettedes cowboybukser fundet nær liget af forurettede. Vidne 31, der var polititjenestemand, havde ifølge vidne 22, der ligeledes var polititjenestemand, tømt noget af posens indhold ud. Desuden havde polititjenestemanden løftet posen med ud fra det indhegnede område, for derefter at lægge posen på et dna-klæde. Det bemærkes, at vidne 31 selv forklarede, at han ikke havde rørt ved indholdet i posen. Han håndterede imidlertid posen uden handsker og uden at følge de gældende retningslinjer for sporsikring. Ifølge retningslinjerne skulle der være to personer til stede, da posen blev åbnet. Personerne skulle være iklædt dragt, mundbind, handsker og overtrækssko. Desuden var det påkrævet, at personerne filmede og forklarede imens de håndterede sporet. Endelig er det et krav, at det fundne forsegles i en dna-pose. Vidne 22 forklarede, at ”reglerne og procedurerne om sikring af spor er lavet for at undgå kontaminering og dermed ødelæggelse af bevis”.¹¹³ Episoden illustrerer en reel kontaminationsrisiko, der kunne have undermineret dna-bevisets troværdig. Det bemærkes, at retten foruden dna-beviset lagde vægt på andre belastende omstændigheder, hvorfor sagens udfald ikke giver anledning til nærmere diskussion. Det er dog bemærkelsesværdigt, at det af rettens begrundelse ikke kan læses, om den pågældende procedurefejl har haft betydning for vurderingen af dna-beviset.

En anden central dom er sagen om Fantomkvinden, der er internationalt kendt som The Phantom of Heilbronn. Sagen er et eksempel på, at kontaminering udgør en reel risiko i brugen af dna-beviser. Tysk politi var i perioden 1993 til 2009 på jagt efter en kvindelig seriemorder. I løbet af 15 år var den samme dna-sporprofil fundet på i alt 38 gerningssteder, der foruden drab drejede sig om flere indbrud. Først efter mange års efterforskning blev det af østrigsk politi opdaget, at der var en teknisk forklaring.

¹¹² Danmarks Nationalleksikon. *Kontamination*

¹¹³ Dom af 28.07.2024 med rettens sagsnummer 42/2024, s. 68

Vatpindene, der blev fremstillet til brug for politiets udtagning af spytprøver, viste sig at være forurenede med dna tilhørende en kvinde, der arbejdede på den fabrik, hvor vatpindene blev produceret.¹¹⁴ Retssikkerhedsmæssigt illustrerer sagen, hvordan blind tillid til teknisk bevismateriale kan føre til vildledende efterforskning og i værste fald justitsmord. Sagen illustrerer nødvendigheden af, at dna-beviset vurderes i sammenhæng med sagens øvrige omstændigheder.

Kapitel 7. Konklusion

Afhandlingen har søgt at belyse, hvilken bevismæssig vægt domstolene tillægger dna-beviser i forhold til skyldspørgsmålet i straffesager navnlig i lyset af den fri bevisbedømmelse. Princippet om fri bevisbedømmelse følger af retsplejelovens § 880, 2. pkt. Princippet indebærer, at rettens bedømmelse af bevisernes vægt ikke er bundet ved lovregler. Det er således op til retten at vurdere, hvordan og med hvilken vægt dna-beviser skal indgå i rettens afgørelse. Analysen af retspraksis har vist, at dna anses for at være et stærkt bevis, men at det på trods heraf er fast praksis, at et dna-bevis ikke kan stå alene. Baggrunden herfor er, at hvis tiltaltes dna-personprofil svarer til dna-sporprofilen, der eksempelvis er udarbejdet på baggrund af biologisk materiale, der er fundet på gerningsstedet, så vil det alene udgøre et indicie på, at tiltalte har været på gerningsstedet. Et dna-profilsammenfald betyder således ikke, at tiltalte er rette gerningsperson. Det skyldes blandt andet, at den retsgenetiske erklæring ikke viser, hvorvidt det biologiske spor er afsat af tiltalte, men med hvilken sandsynlighed dna-profilen stammer fra tiltalte. Det kan derfor udledes, at dna-beviset må vurderes i sammenhæng med sagens øvrige omstændigheder. Dette anføres eksplicit i flere af de domme, der er inddraget i analysen.

Gennem en nærmere analyse af retspraksis er det belyst, at der ofte kun kræves få yderligere beviser i tillæg til dna-beviset for, at retten anser bevisbyrden for løftet ud over enhver rimelig tvivl. Det kan konstateres, at der navnlig i landsretterne er en tendens til at underbygge dna-beviset med såkaldt forhåndsodds. Domstolene anser det blandt andet som belastende omstændigheder, at gerningsstedet ligger i nærheden af tiltaltes bopæl, og hvis tiltalte forud for gerningstidspunktet har begået ligesået kriminalitet. Det foregående må formentlig illustrere minimumskravene til de yderligere beviser. Omvendt synes byretterne i visse tilfælde at undlade at inddrage forhåndsodds ved

¹¹⁴ Henricson, Ib (2022). *"Politiret"*, 7. udgave, s. 403f

vurderingen af dna-beviser, hvilket har ført til frifindelser, der senere omstødes i landsretten. Retspraksis vidner om, at denne tendens stadig er aktuell.

Det kan tillige udledes af retspraksis, at domstolene vurderer sporets tilknytning til lovovertrædelsen, og ved denne vurdering indgår tiltaltes forklaring som et centralt element i bedømmelsen af dna-bevisets styrke. Såfremt tiltalte har en plausibel forklaring på, at det med stor sandsynlighed er den pågældendes dna, der er fundet på eksempelvis gerningsstedet, så kan forklaringen svække bevisværdien af det biologiske fund. Det er forudsat, at forklaringen underbygges af øvrige elementer i sagen. Modsat kan usandsynlige og inkonsistente forklaringer samt manglende forklaring bidrage til en domfældelse. I retspraksis ses det, at domstolene i visse tilfælde har fundet tiltalte skyldige på baggrund af dna-beviset og den pågældendes egen forklaring. Dette vidner om, at dna-beviset netop tillægges en høj bevisværdi, idet der således ikke foreligger øvrige beviser, der direkte placerer tiltalte på gerningsstedet.

Det kan tillige konstateres, at domstolene i overensstemmelse med princippet om fri bevisbedømmelse lægger vægt på de beviser, der i den konkrete sag er mest oplysende for de omtvistede bevisemaer. Det ses, at domstolene eksempelvis vurderer dna-beviset i sammenhæng med vidneforklaringer.

Efter en belysning af hvordan domstolene vægter dna-bevismateriale, er det blevet vurderet, om brugen af dna, som bevis, giver anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser.

Afhandlingen har belyst, at domstolene til tider misfortolker betydningen af likelihood-kvotienten, der er et naturvidenskabeligt sandsynlighedsbegreb. Fejlfortolkning er en retssikkerhedsmæssig problematik, da det kan få indflydelse på bevisvurderingen. I praksis ses to fejlslutninger, herunder prosecutors fallacy og defence attorneys fallacy. Hvis prosecutors fallacy forstås en overfortolkning af den retsgenetiske erklæring. Det betyder, at domstolene er af den opfattelse, at den retsgenetiske erklæring beskriver sandsynligheden for, at dna-materialet stammer fra tiltalte og dermed ikke sandsynligheden for observationen. Ved defence attorneys fallacy forstås en underfortolkning af den retsgenetiske erklæring. Det betyder, at domstolene er af den opfattelse, at en likelihood-kvotient på 1.000.000 betyder, at der i den danske befolkning på 6 mio. mennesker, teoretisk vil være mindst 5 andre personer, der matcher sporets dna-profil. Domstolene tager således ikke højde for eventuelle forhåndsodds.

Dette er en retssikkerhedsmæssig problematik, idet der reelt opstår en risiko for, at dna-beviser enten overvurderes og fører til domfældelse af uskyldige eller undervurderes og fører til frifindelse, hvor domfældelse ellers havde være berettiget.

Afhandlingen har endvidere belyst, at det ikke har karakter af en omvendt bevisbyrde, såfremt domstolene tillægger det vægt, at tiltalte ikke har en plausibel forklaring på, at det med stor sandsynlighed er den pågældendes dna, som er fundet på eksempelvis gerningsstedet. Forudsat at en alternativ plausibel forklaring fra tiltalte synes påkrævet som følge af det i øvrigt beviste. Desuden må den manglende forklaring hverken udgøre det eneste eller væsentligste bevis mod tiltalte, da det ellers vil være i strid med uskyldsformodningen i EMRK artikel 6, stk. 2. Der kan således ikke anses at foreligge retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved, at domstolen finder tiltalte skyldig på baggrund af dna-beviset og en manglende plausibel forklaring.

Endelig har afhandlingen belyst, at dna-beviset kan påvirkes af en række faktorer, der kan svække bevisets pålidelighed. En central problemstilling i denne sammenhæng er sekundær overførsel af dna. Eksempler på sekundær overførsel af dna forekom i TfK 2019.1089/2 ØLD og TfK 2017.341 ØLD, hvor landsretten i begge tilfælde ændrede byrettens afgørelse, således at tiltalte blev frifundet. Sagerne giver anledning til retssikkerhedsmæssige overvejelser, da de viser, at byretten ikke i tilstrækkelig grad har inddraget den mulige tilblivelsesmåde for det biologiske spor. Dommen illustrerer, at det er af afgørende betydning for retssikkerheden, at domstolene vurderer dna-beviset i sammengæng med sagens øvrige omstændigheder. Desuden er det afgørende, at domstolene konkret forholder sig til muligheden for sekundær overførsel, idet der ellers er risiko for, at bevisets vægt overvurderes, således at princippet in dubio pro reo bliver undermineret. Tilsvarende indebærer dna-analyser en risiko for kontaminering. Domstolene må forholde sig til kontaminationsrisikoen, når der foreligger konkrete omstændigheder, der kan indikere en sådan. En undladelse heraf kan ligeledes underminere princippet om skyld ud over enhver rimelig tvivl og i værste fald føre til justitsmord. Fantomkvindesagen illustrer, at kontaminering ikke blot er en teoretisk mulighed.

Litteraturfortegnelse

Lovgivning og forarbejder

- LBKG 2024-11-05 nr 1160 - Retsplejeloven
- L 2022-06-21 nr 873 - Lov om Det Centrale Dna-profilregister og Det Centrale Fingeraftryksregister
- L 195 af 04. maj 2022 - Forslag til lov om Det Centrale Dna-profilregister og Det Centrale Fingeraftryksregister
- Europarådets konvention af 4. november 1950 til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder

Retspraksis

Danske domstole

- Sagsnr. SS 1-6384/2024
- Sagsnr. 42/2024
- TfK 2022.310 ØLD
- TfK2019.1089/2 ØLD
- TfK 2019.260/2 ØLD
- TfK 2019.1160 ØLD
- TfK 2017.341 ØLD
- U 2017.35 H
- TfK 2016.592/2 ØLD
- U 2011.25 VLD
- U 2010.82 VLD
- U 2010.3087 VLD

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

- Ayetullah v. Turkey af 27.10.2020
- John Murray v. The United Kingdom af 8. Februar 1996

- Telfner v. Austria af 20. juni 2001

Juridisk litteratur

- Jochimsen, Jørgen, m.fl. (2025) "*Bevisførelse i retssager – oversigt over regler og afgørelser i borgerlige retssager og i straffesager*", Karnov Group, 2. udgave
- Munk-Hansen, Carsten (2021). "*Den juridiske løsning – Introduktion til den juridiske metode*", Djøf Forlag, 2. udgave
- Munk-Hansen, Carsten (2018). "*Retsvidenskabsteori*", Djøf Forlag, 2. udgave
- Blume, Peter, m.fl. (2018). "*Ret, privatliv og teknologi*", Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 4. udgave
- Elo Rytter, Jens (2019). "*Individets grundlæggende rettigheder*", Karnov Group, 3. udgave
- Nielsen, Oluf, m.fl. (2016). "*Biokemi og genetik*", Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 6. udgave
- Baumbach, T., m.fl. (2024) "*Straffeprocessens katekismus*", Djøf Forlag, 2. udgave
- Kistrup, Michael, m.fl. (2023). "*Straffeprocessen*", Karnov Group, 4. udgave
- Vestergaard, Jørn (2017). "*Straffeproses – Grundtræk af dansk strafferetspleje*", Gjellerup/Gads Forlag, 2. udgave
- Henricson, Ib (2022). "*Politiret*", Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 7. udgave

Artikler

- Larsen, Jakob Hans, m.fl. (2013). Guide til dna som bevis
- Baumbach, Trine, m.fl. (2022). Dna-beviset og dets betydning i straffesager (2022)

Internetkilder

- Dommeridag.dk. *Den fri bevisbedømmelse*. Besøgt den 05.05.2025. <https://dommeridag.dk/2019/11/10/den-fri-bevisbedommelse/>
- Danmarks Nationalleksikon. *Degradere*. Besøgt den 16.03.2025. <https://lex.dk/degradere>
- Danmarks Nationalleksikon. *Kontamination*. Besøgt den 20.04.2025

Andre kilder

- Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om DNA-beviset i straffesager, 1. maj 2024.
- REU, alm. del, bilag 190: *Det Uafhængige Tilsyn med Bevismidler. Årsberetning 2024.*
<https://www.ft.dk/samling/20241/almDEL/REU/bilag/190/3000249.pdf>
- The Farmaceutiske Fakultet Københavns Universitet. *Lægemiddelforskning 2011.*
- Nyhed fra Østre Landsret af 21.03.2023. *Ny undersøgelsesmetode til dna-analyser.* Besøgt den 02.03.2025. <https://www.domstol.dk/oestrelandsret/aktuelt/2023/3/nyhed/>

Ordoptælling

Statistik:

Sider	48
Ord	15.914
Tegn (uden mellemrum)	93.339
Tegn (med mellemrum)	110.408
Afsnit	223
Linjer	1.382

☐ Medtag fodnoter og slutnoter

Luk